Utvärdering av stipendie- programmen Sleipnir och Closer Culture Neighbours

I Estland, Lettland och Litauen

Utvärdering av stipendieprogrammen Sleipnir och Closer Culture Neighbours

I Estland, Lettland och Litauen

TemaNord 2008:532

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2008

ISBN 978-92-893-1684-2

Tryck: Expressen Tryk & Kopicenter

Upplaga: Only available as print-on-demand

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen.

Publikationen kan beställas på www.norden.org/order. Fler publikationer på

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och är en viktig partner i europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill styrka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Innehåll

Inledning.....	7
1. Utvärderingens teoretiska bakgrund	9
2. Analys av bakgrunden	15
2.1 Beskrivning av de utvärderade programmen	15
2.2 Programmens organisation	16
2.3 Statistisk översikt av deltagarna i programmen Sleipnir och Closer Culture Neighbours.....	17
3. Metoder som använts vid utvärdering.....	23
3.1 Val av metodik och förklaringen av denna.....	23
3.2 Sammanställning av frågeformulär och översikt av processen.....	25
4. Forskingsresultat.....	29
4.1 Analys av intervjuerna med representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna i Estland, Lettland, och Litauen	29
4.2 Analys av den nätbaserade undersökningen	44
5. Slutsatser och förslag.....	63
Appendices	69
Appendix 1. Web-based survey "Questionnaire for the applicants of Sleipnir and Closer Culture Neighbours"	69
Appendix 2. Questionnaire for the participants of Sleipnir program.....	77
Appendix 3. Questionnaire for the representatives of Nordic Council of Ministers in Estonia, Latvia and Lithuania.....	79
Referenser.....	85

Inledning

Denna rapport är en översikt av utvärderingen av två stipendieordningar, Sleipnir och Closer Culture Neighbours. I början av januari 2008 enades direktören för Nordiska Ministerrådets kontor i Estland (NMR) Carita Pettersson och direktören för Estonian Institute for Future Studies (EIFS) Erik Terk om en evaluering av stipendieprogrammen Sleipnir och Closer Culture Neighbours.

Evalueringsresultatet avser att ge en fingervisning om hur stipendieprogrammen fungerat, som underlag för beslut i anslutning till eventuella fortsatta stipendieprogram inom kulturområdet. Målet med denna utvärdering har således varit att dra slutsatser om hur själva stipendieprocessen fungerat och om resultaten av stipendievistelserna, inte att utvärdera det penningmässiga stödet som sådant eller användningen av penningmedlen i stipendieprogrammen.

En av orsakerna till att evalueringen utförts är även att dessa två stipendieprogram, även om de fortfarande existerar under år 2008, sannolikt kommer att genomgå förändringar om vilka beslut fattas vid Nordiska Ministerrådets sekretariat i Köpenhamn.

Utvärderingen har genomförts av två forskare vid EIFS, Külliki Tafel och Anna Murulauk. Under januari och de två första veckorna av februari, när den metodologiska delen av undersökningen var över, gjordes inemot tjugo intervjuer med representanter för NMR-kontoren och med deltagare i de två nämnda stipendieprogrammen.

Avsikten med utvärderingen har varit att ge en helhetsöversikt av processen kring och resultaten av Sleipnir och Closer Culture Neighbours som stipendieprogram, att höra samtliga parter åsikter i processen, att därefter analysera informationen och att lägga fram förslag som fokuserar på fördelar och nackdelar i programmen. Dessa förslag kan förhoppningsvis utnyttjas i anslutning till kommande stipendieordningar.

Arbetet med evalueringen indelades i tre faser. Först genomfördes ett metodologiskt arbetsmoment. Dessutom konsulterades NMR-kontoret i Estland visavi forskningsämnen och val av metod för insamlingen av information. På basis av detta utarbetades instruktioner för djupintervjuer samt frågeformulär. Anne Randmer, evalueringsexpert, konsulterades och involverades i arbetet med frågeformulären.

Djupintervjuer genomfördes med de ansvariga för stipendieordningarna vid NMR-kontoren i Tallinn, Riga och Vilnius, samt vid kulturministerierna i Estland, Lettland och Litauen i avsikt att få ett bredare kulturpolitiskt perspektiv. Frågeformulär utarbetades för att utreda opinionerna bland deltagarna i programmen i Estland, Lettland och Litauen. Dessutom utvaldes fyra intervjuer per land i syfte att ge en något mer detaljerad bild

av stipendiaternas erfarenheter. Den tredje fasen av evalueringsarbetet omfattade analys av resultaten av intervjuerna samt av en webb-enkät.

Rapporten är indelad i fem delar.

I den första delen ingår en beskrivning av den teoretiska basen för evalueringsrapporten. Den andra delen innehåller en översikt av de utvärderade stipendieordningarna *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours*. Dessutom innefattar den basinformation samt deltagarstatistik i nämnda stipendieordningar. Den tredje delen fokuserar på metodologin, djupintervjuerna och frågeformulären som använts i anslutning till utvärderingen.

Den fjärde delen analyserar resultaten av evalueringen. På basis av intervjuerna presenteras en jämförande analys av de personers åsikter som har varit ansvariga för stipendieprogrammen vid NMR-kontoren i Tallinn, Riga och Vilnius, samt ministeriereresanternas åsikter vid kulturministerierna i Estland, Lettland och Litauen. De tidigare stipendiaternas åsikter analyseras i enlighet med resultaten i frågeformuläret och djupintervjuerna. Analysen fokuserar på allmänna aspekter (könsfördelning, ålder, konstområde), hur pass attraktiv Norden uppfattats som region för stipendierna, mängden av information och dess kvalitet, stipendiernas utnyttjandeperiod (uttalade avsikter och faktiska resultat), samt uppföljande aktiviteter (framtida samprojekt och påverkan efter att stipendiebeloppet använts).

I den femte delen presenteras de främsta konklusionerna och rekommendationer läggs fram med fokus främst på möjligheterna att förbättra och effektivisera stipendieordningarna och nyttan av dessa. I evalueringsrapportens slutdel återfinns de huvudsakliga slutsatserna och förslagen till framtida åtgärder.

1. Utvärderingens teoretiska bakgrund

Under denna punkt försöker vi redogöra för valet av typ av utvärdering i syfte att slå fast vilken typ av evaluering som passar bäst in i sammanhanget för att analysera mobilitetsprogram. I praktiken kan utvärderingen av program inkludera över 35 olika typer av evalueringar såsom kostnad-nytta-analys, påverkan, effektivitet, formande, sammanfattning, målinriktad, process, resultat, osv. (McNamara 2007)

Utvärdering har många olika betydelser beroende på forskningsområde och andra faktorer. En mer generell definition av utvärdering ges av Korporowicz¹, där utvärdering definieras

”som en systematisk granskning av ett programs, aktivitets eller ett objekts värden eller inslag, med hänsyn till de antagna kriterierna för att förhöja, förbättra, eller för att förstå dem bättre”.

Utvärdering innefattar olika slags aktiviteter – det börjar med en översikt av det konkreta programmet och slutar med resultat av en utvärderingsprocessen som kan bli riktgivande för framtiden. Vilket slag av utvärdering som ska företas för att förbättra ett program beror på vad man lär sig om programmet. Det viktigaste är att inte förlora fokus och att koncentrera sig på programmets utdelning (eller beslut, om det är nödvändigt) som behövs, noggrann insamling av information och en grundlig förståelse av detta. När man bestämmer målet för den huvudsakliga utvärderingen är det viktigt att även förstå den potentiella nyttan av att utvärdera dessa kulturella program. En lämplig plan för utvärderingen och rätt mekanismer och verktyg gör att man kan förbättra koordinationen mellan olika delar av programmet, vilket sparar såväl tid som ekonomiska resurser. Att ta hänsyn till detta kan även öka programmets effektivitet, samt öka dess popularitet genom att erbjuda fler möjligheter. Utvärdering kan fokusera på att identifiera de delar av ett program som är mest framgångsrika, för att göra det möjligt att dra nytta av dessa. En utvärdering kan även identifiera svagheter för att åstadkomma förbättringar, ta bort, eller lägga till delar av ett program².

Det finns fyra nivåer av utvärderingsinformation som kan samlas in från deltagarna. Dessa inkluderar att ta reda på (McNamara 2007):

1. reaktioner och känslor (känslor är ofta dåliga indikatorer, men med hänsyn till dessa programs natur, kan deras intensitet vara starkare)

¹ Europeiska kommissionen: *Evaluating EU expenditure programs* (1997)

² Jmfr. *Evaluation Handbook*, Lana D. Muraskin (1993)

2. inlärnin (förbättrad attityd, uppfattning, eller kunskap)
3. ändringar av färdigheter (att applicera kunskap i praktiken)
4. effektivitet (förbättrad prestation som en följd av annorlunda tillvägagångssätt)

Å andra sidan kan dessa nivåer skapa ytterligare undernivåer och variera i både ordning och intensitet. Faktum är att sådan påverkan av ytterligare informationsnivåer förekom i den insamlade informationen från representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna i de baltiska länderna. Vid utvärdering av kulturprogram krävs framför allt information om påverkan av så kallade mjuka faktorer (t.ex. organisationsförmåga, miljö och mentalitet hos invånarna i de inblandade länderna).

I det här fallet är utvärderingen av programmen *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours* en mer komplicerad process, då vi har att göra med olika infallsvinklar av utvärdering:

Figur 1.

Tillvägagångssätt vid ex-post utvärdering och den ordning som gäller för utvärderingen.

Ex-post utvärdering³ inriktar sig på att undersöka de långvariga resultaten av ett program, samt deras varaktighet. Det är värt att nämna att vissa resultat av programmet endast kommer att vara synliga i ett längre perspektiv. Denna utvärdering innefattar undersökningen av de förväntade resultaten, liksom även identifierandet av de oväntade resultaten av ett ingripande. Detta är av stor vikt då ex-post utvärdering utgör en källa till användbar information för planering av framtida ingripanden.

Rapporten är även kombinerad med en målinriktad typ av utvärdering, då en av uppgifterna är att bedöma i vilken utsträckning målen för de

³ Evaluating EU Expenditure Programs: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, artikel tillgänglig på Europeiska kommissionens hemsida

båda kulturprogrammen har uppnått. Målbaserad utvärdering går ut på att avgöra till vilken grad program motsvarar uppställda mål eller riktlinjer. Följande slags frågor förekommer vid konstruktionen av en utvärdering i syfte att slå fast huruvida målen uppnått (McNamara 2007):

- Hur uppställdes programmets mål (och riktlinjer)? Var processen effektiv?
- Programmets status i relation till de mål som skall uppnås?
- Kommer målen att uppnås enligt den tidsplan som är specificerad i planen för programmets genomförande och process? Om inte, varför?
- Har personalen tillräckligt med resurser (pengar, utrustning, hjälpmedel, utbildning, osv.) för att kunna uppnå målen?
- Hur skall prioriteterna ändras för att lägga mer fokus på att uppnå målen?
- Hur skall målen ändras? Borde några mål läggas till eller tas bort, och varför?
- Uppställandet av mål i framtiden

Rent allmänt innebär målbaserad utvärdering en storskalig analys. I denna rapport försökte forskarna koncentrera sig mer på framstegen i relation till att uppnå målen, göra prioriteringar, samt potentiella ändringar beroende på resultatet, för att ge en relativt omfattande översikt av de huvudsakliga mål som uppställts och uppnått.

Angående den sist nämnda utvärderingen som har använts är det värt att nämna att den kan innebära vissa inbesparingar för programmen, samt mäta framsteg där programmet genomförts. Den typen av utvärdering visar hur väl programmet uppnår sina målsättningar. Detta hjälper dem som administrerar programmet att avgöra huruvida man ska fortsätta programmet och i så fall på vilken nivå det skall ske. Forskarna valde detta slag av utvärdering även för att den verkade vara en relativt logisk följd av målbaserad evaluering, som kan mäta följderna av programmets verksamhet och resultat.

Däremot görs ingen ansats att försöka avgöra om resultaten faktiskt orsakades av programmet eller av utomstående påverkan och möjligtvis hade ägt rum även utan programmet.

Utvärdering av inverkan tar resultatutvärderingen ett steg längre genom att bedöma proportionerna av resultaten som kan tillskrivas programmet, inte övrig påverkan. Resultatutvärdering kan ofta hjälpa administratörerna av ett program att avgöra huruvida man ska fortsätta programmet och i så fall på vilken nivå. Uppenbarligen kräver utvärdering av inverkan ofta mer komplexa metoder av insamling av information och analys (General evaluation, 2007). Det är därför, om möjligt, ofta bättre att bredda resultatutvärderingen så att den blir en utvärdering av inverkan (det sistnämnda är dock inte en given uppgift för en utvärderingsrapport).

Med utgångspunkt i dessa aspekter har en *resultatmodell* tagits i bruk⁴(se Figur 2). Följande figur är en abstraktion av utgångspunkten för och de förmodade slutgiltiga resultaten av utvärderingen av *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours*:

Figur 2. Genomförande av resultatmodell. Källa: *Evaluation book*, s. 38 (Millett 1998)

Vidare gäller det att komma ihåg att vid genomförandet av en utvärdering involvera partners som är intresserade av resultaten av denna utvärdering. Till utvärderingspartners räknas inte enbart mottagarna av resultaten av utvärderingen, utan även viktiga informationskällor, nödvändiga för en korrekt analys av utvärderingen⁵.

I fallet *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours* kan följande grupper av partners utpekas:

- *De personer som förvaltar och genomför programmet* – en grupp människor (anställda vid Nordiska Ministerrådets kontor samt anslutande organ) vilkas uppgifter inkluderar förvaltandet av programmet och dess olika aspekter; utvärderingsresultaten förser dem med information om påföljderna av deras arbete, om svårigheter, samt även om faktorer som har positiv inverkan på det arbete som utförts.
- *De personer som initierat programmet* – anställda hos den förmånstagande institutionen; rapporten om programmets utvärdering ger människor i denna grupp möjligheten att se resultaten av sitt arbete i ett större sammanhang.
- *De grupper programmen riktar sig till* – dessa är de slutgiltiga mottagarna och förmånstagarna. Resultaten av utvärderingen gör det möjligt för denna grupp att se vad de kan förvänta sig av programmet (*ex-ante* utvärdering), såväl som vad som har gjorts inom ramen för det (*ex-post* utvärdering).

Efter att utvärderingspartners slagits fast är nästa steg att göra antaganden. Erfarenheter har visat att detta förenklar processen i syfte att konstruera en utvärderingsmodell, samt även valet av mekanismer och verktyg för utvärderingen. Vid exempelvis utvärdering av kulturprogram kan sådana antaganden utgöras av olikheter mellan länder och verksamhetsområden, hur pass tilltalande olika aspekter är, skillnader mellan ändamål vid utnyttjandet av stipendiet och obalans mellan de uppnådda målen och de erhållna resultaten.

⁴ Jmfr. *Evaluation book*, s. 38 (Millett 1998)

⁵ EU:s strukturella fonder. <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/English/Evaluation/>

Följaktligen blir det enklare att gå över till nästa steg, själva processen. I fallet *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours*, innefattar processen utförandet av på varandra följande intervjuer (under tiden som man tar emot svar från den nätbaserade undersökningen). Då varje process är kopplad till en tidsfaktor är det avgörande att planera schemat noggrant. Planeringen av processen spelar en viktig roll för utvärderingens kvalitet, då de som utför utvärderingen måste räkna med möjligheten att man måste genomföra inledande intervjuer (i början av processen) och räkna med oförutsägbara komplikationer (under processens gång).

De förmodade resultaten av utvärderingen kan komma att bli mycket viktiga för respons till programmet. Vid utvärderingen av ifrågavarande kulturprogram har forskarna haft som målsättning att svara på båda frågorna – huruvida ”rätt saker har gjorts”, samt huruvida ”saker och ting har gjorts på rätt sätt”. En bedömning av programmen gör det möjligt att eftersträva vissa mål genom att genomföra förändringar. Utvärderingen av *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours* genomförs vid en specifik tidpunkt och består av en djupgående studie som försöker att systematiskt och objektivt avgöra effektiviteten och verkan av programmen. Även om utvärderingen av två program som inriktar sig på väsentligt olika grupper kräver viss förvrängning av metodikverktyg ändrar den inte på metodiken som helhet. Denna rapport är därmed baserad på en typisk utvärderingsprocess som kan illustreras figurativt enligt följande:

Vid det första steget (se Figur 3) var syftet att erhålla så mycket bakgrundsinformation som möjligt om *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours*. En stor mängd information gjorde det möjligt att passera *det andra och tredje steget* av utvärdering – att avgöra utvärderingens syfte, samt komma underfund med vilken information som behövdes.

Då Nordiska ministerrådet inte har utvärderat något kulturprogram tidigare blev utformningen av metodiken avörande för att möjliggöra evalueringen. Därmed följer *det fjärde steget* av utvärdering då en enkät och ett intervjufrågeformulär för bägge programmen har sammanställts. Med syfte att nå så många personer som utnyttjat *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours* som möjligt sammanställdes även en nätbaserad undersökning på två språk (estniska och engelska) som bestod av olika typer av frågor beroende på vilken information som söktes. Dessa steg i utvärderingsprocessen var mest tid- och resurskrävande.

En motsvarande struktur har passat in på både *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours*. Den huvudsakliga inriktning som EIFS har koncentrerat sig på har gällt insatserna, utdelningen, resultaten och möjliga påföljder (långsiktig påverkan) av bägge programmen.

Figur 3. Steg av utvärdering. Källa: Muraskin, 1993.

2. Analys av bakgrunden

2.1 Beskrivning av de utvärderade programmen

De utvärderade programmen Sleipnir och Closer Culture Neighbours är bägge mobilitetsprogram inom kulturområdet. Båda programmen har administrerats av Nordiska ministerrådet i respektive baltiskt land. Karaktären och målsättningen hos programmen är i princip den samma: att öka rörligheten och uppmuntra etablerandet av professionella kontakter mellan Norden och Baltikum. Programmens mer generella mål är att gynna kulturellt samarbete och utbyte mellan Norden och Baltikum.

De huvudsakliga skillnaderna mellan programmen ligger i de grupper som de riktar sig till samt programmets varaktighet. Båda programmen fokuserar på unga professionella aktörer. Sleipnir fokuserar på dem som praktiserar inom konsten medan Closer Culture Neighbours fokuserar på de professionella kulturadministratörer. Stipendier inom ramen för Closer Culture Neighbours har beviljats i de baltiska staterna sedan 2003, med en början som pilotprojekt, medan Sleipnir existerat sedan 1997.

Båda programmen beskrivs mer detaljerat nedan.

*Sleipnir*⁶

Sleipnir är Nordiska ministerrådets resestipendium för unga professionella konstnärer i de nordiska och baltiska länderna.

I de baltiska länderna har programmets mål varit att ge unga professionella konstnärer en möjlighet att ta del av konstnärliga processer i de nordiska länderna, att öka rörligheten och att uppmuntra professionella kontakter, att stödja samarbete mellan konstnärer, att hjälpa dem i deras strävan att ta del av festivaler, av så kallade Master classes, seminarier, samt besöka konserter och utställningar.

Gruppen som programmet har inriktat sig på har varit professionella konstnärer, 36 år eller yngre. Stipendiet har innefattat alla former av konst: teater, dans, bildkonst, design, arkitektur, musik, film och video, litteratur osv.

Endast individer har haft möjlighet att ansöka om stipendiet. Ansökningar från grupper, organisationer, och institutioner har avslagits. Personer som fortfarande studerar har inte heller kunnat ansöka. Det är alltså inte ett program för konststuderande.

Stipendiet som beviljats har vanligtvis omfattat kostnader för resa och logi, men inte dagtraktamente. Det har dock inte funnits några formella krav på med – eller samfinansiering.

⁶ Nordiska ministerrådets kontor i Tallinn.

Det har funnits två eller tre ansökningsdatum per år, beroende på beslut fattade av varje enskilt kontor vid Nordiska ministerrådet. Kontoren har med andra ord själva kunnat välja ansökningsdatum.

*Closer Culture Neighbours*⁷

Closer Culture Neighbours är Nordiska ministerrådets mobilitetsprogram för kulturadministratörer.

Programmets målsättning har varit att skapa underlag för utveckling av nya kulturprojekt mellan de nordiska och baltiska staterna, samt att gynna det långsiktiga samarbetet mellan kulturorganisationer i länderna. Ett mer specifikt: programsyfte har varit att ge unga professionella kulturadministratörer från de baltiska staterna en möjlighet att tillbringa en månad hos en kulturorganisation i ett nordiskt land och delta i processen av att organisera kulturevengemang och festivaler, eller att bli en temporär medlem i en kulturinstitution, dvs. till exempel slutföra ett samarbetsprojekt tillsammans med en institution.

Gruppen som mobilitetsprogrammet har riktat sig till har varit unga professionella kulturadministratörer, 36 år eller yngre. Enligt kraven skall de ha haft åtminstone två års erfarenhet av att jobba som kulturadministratörer.

Endast individuella ansökningar har tagits emot. Studenter har inte kunnat ansöka.

Stipendiet som beviljats har omfattat resa och logi och det har även inkluderat traktamente. Det har dock inte funnits några formella krav på med- eller samfinansiering.

Ett ansökningsdatum per år har varit det normala, med vissa undantag.

2.2 Programmens organisation

2.2.1 Information om programmen

För att upplysa om programmen använder alla tre baltiska länder mer eller mindre samma medier. De olika massmedierna såsom radio, dagstidningar, tidskrifter och television används aktivt, liksom även olika Internetmöjligheter: Nordiska ministerrådets hemsida, e-postlistor mm. Nordiska ministerrådets kontor skickar regelbundet ut information om programmen till olika fackförbund och föreningar (t.ex. Artists' Association, olika underorganisationer o. dyl.) Även direkta kontakter med konstnärerna och kulturadministratörerna utnyttjas.

⁷ Nordiska ministerrådets kontor i Tallinn

2.2.2 Beslutsprocessen vid val av deltagare

De tre baltiska ländernas procedurer beträffande beslut om att acceptera eller avslå ansökningar skiljer sig åt. Den huvudsakliga skillnaden är existensen av ett särskilt tillsatt organ, en grupp experter, för att fatta beslut i två av länderna.

I *Estland* existerar ingen jury eller kommitté som fattar beslut om stipendierna. Det slutgiltiga beslutet fattas av representanterna för Nordiska ministerrådets kontor i Estland. Vid behov inbegärs ytterligare information av estniska kulturella organisationer. I början av programperioden förekom en diskussion om att etablera ett sådant organ, men man fann att det inte fanns ett behov av det. Det hävdades att Estland var ett så litet land och att de kulturella/kreativa kretsarna var små, att människorna i dem därmed var välkända. Det andra skälet till att inte utnyttja sig av en kommitté var att man ville behålla flexibiliteten i beslutsprocessen. Enligt en intervjuad representant för Nordiska ministerrådets kontor i Estland har detta system fungerat väl hittills.

Lettland har däremot en permanent tillsatt jury/ kommitté. Den permanenta expertkommittén har existerat sedan första början och den fungerar på frivillig basis, dvs medlemmarna får inte betalt för sitt arbete. Det finns en ansvarig person för varje enskilt konstområde. Kommittén består av fem–sex personer, som representerar olika områden inom konst/kultur (bildkonst, teater mm.) Medlemmarna byts ut då och då. Även en representant för kulturministeriet deltar i juryn.

Den *litauiska* modellen är lik den lettiska, med undantag för att kommittén inte är permanent. I likhet med Lettland består den av ungefär fem personer som representerar olika områden inom konst/kultur. Beslutsprocessen består av flera olika steg. Det första beslutet fattas av Nordiska ministerrådets kontor i Litauen, varefter beslutet sänds till det litauiska kulturministeriet för ytterligare kommentarer. Ansökningarna kommer därefter tillbaka till Nordiska ministerrådets kontor i Litauen där det slutgiltiga beslutet fattas.

2.3 Statistisk översikt av deltagarna i programmen *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours*

Under denna punkt presenteras en statistisk översikt av deltagarna i programmen *Sleipnir* och CCN. Deltagarna beskrivs enligt ålder, kulturområde, kön osv. Spridningen av deltagare analyseras likaså.

Antalet deltagare i programmen *Sleipnir* och CCN varierar mellan de tre baltiska staterna. Konstnärerna från Estland och Lettland (mottagare av *Sleipnirs* stipendium) har ansökt om stipendiet mer aktivt än deras kolleger i Litauen. Aktiviteten av utnyttjandet av stipendierna bland kulturadministratörer (användningen av CCN- stipendier) är i princip den samma i alla baltiska länder. Jämförande siffror om deltagare i de båda

programmen finns tillgängliga sedan år 2004 (de första deltagarna i CCN-programmet är från 2004)⁸. Se tabell 4 och 5.

Tabell 4. Deltagarna i programmet Sleipnir under 2004–2007 i de baltiska länderna

Källa: Nordiska Ministerrådets kontor i Estland, Lettland, och Litauen.

Tabell 5. Deltagarna i programmet Closer Culture Neighbours under 2004–2007 i de baltiska länderna

Källa: Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland, och Litauen.

Som tabell 1 visar varierar antalet deltagare i programmet Sleipnir i hög grad från land till land. Under åren 2004–2007 använde 328 konstnärer programmet Sleipnir i Estland, 317 i Lettland och 174 i Litauen. När det

⁸ Enligt Nordiska ministerrådets kontor i Estland är det totala antalet deltagare i programmet Sleipnir sedan år 1999 544 personer (för år 2003 fanns data tillgänglig enbart för halva året). Enligt Nordiska ministerrådet i Litauen är det totala antalet deltagare sedan år 1999 337 personer.

gäller programmet CCN (se tabell 5) är antalet deltagare under samma år följande: 16 deltagare i Lettland och Litauen och 18 i Estland.

Det är även viktigt att uppmärksamma hur många som ansökte och hur många som fick stipendiet. (se tabell 1 och 2).

Tabell 1. Ansökande och mottagare av stipendiet från programmet Sleipnir

		2004	2005	2006	2007
Estland	ansökande	108	112	96	75
	mottagare	90	83	89	66
Lettland	ansökande	106	98	97	87
	mottagare	86	84	79	68
Litauen	ansökande	53	74	62	41
	mottagare	41	61	45	27

Källa: Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland, och Litauen

Tabell 2. Ansökande och mottagare av stipendiet från programmet CCN

		2004	2005	2006	2007
Estland	ansökande	5	5	6	6
	mottagare	3	4	6	5
Lettland	ansökande	13	11	6	9
	mottagare	3	6	2	5
Litauen	ansökande	5	9	11	5
	mottagare	3	7	3	3

Källa: Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland, och Litauen.

Tabellerna 1 och 2 gör det möjligt att dra slutsatsen att det under de år som analyserats alltid funnits en konkurrens mellan deltagarna; detta gäller för alla länder och för båda programmen. Utvärdering av förhållandena mellan ansökande och mottagare av stipendierna under åren 2004–2007 leder till slutsatsen att programmet Sleipnir har haft hårdast konkurrens i Litauen. I Litauen erhöll 76 % av de ansökande stipendiet, i Estland var denna andel 84 %, och i Lettland 82 %. En motsvarande analys av programmet CCN visar att den största konkurrensen mellan ansökande har funnits i Lettland. I Lettland fick 41 % av alla ansökande ett positivt svar på sin ansökan, i Litauen var denna andel 53 %, och i Estland 82 %.

Följande tabell visar uppdelningen av deltagare i programmet Sleipnir enligt kulturområde⁹ (se tabell 3)

⁹ Motsvarande tabell (deltagarnas uppdelning enligt kulturområde) för programmet CCN presenteras inte, då antalet deltagare i programmet är litet och för att kulturadministratörerna ofta representerar flera olika kulturområden.

Tabell 3. Deltagare i programmet Sleipnir enligt kulturområde

		2004	2005	2006	2007	Total
arkitektur	Estland	2	1	2	0	5
	Lettland	1	7	4	5	17
	Litauen	0*	2	1	0	3
teater	Estland	2	6	14	10	32
	Lettland	1	0	6	1	8
	Litauen	0	3	2	4	9
konst	Estland	4	0	0	4	8
	Lettland	0	0	0	0	0
	Litauen	0	0	0	0	0
film/fotografi	Estland	7	4	4	3	18
	Lettland	1	0	3	5	9
	Litauen	2	0	0	0	2
design	Estland	9	23	21	5	58
	Lettland	2	23	8	9	42
	Litauen	0	1	0	0	1
dans	Estland	13	7	10	4	34
	Lettland	6	2	3	4	15
	Litauen	4	3	5	1	13
bildkonst	Estland	15	11	25	3	54
	Lettland	30	32	27	29	118
	Litauen	24	23	15	11	73
litteratur	Estland	17	7	7	8	39
	Lettland	6	3	1	4	14
	Litauen	0	5	2	0	7
musik	Estland	17	24	6	16	63
	Lettland	28	9	16	10	63
	Litauen	8	18	16	5	47
annat	Estland	2	0	0	11	13
	Lettland	0	0	0	0	0
	Litauen	3	6	4	6	19
diverse**	Estland	0	0	0	2	2
	Lettland	11	8	11	1	31
	Litauen	0	0	0	0	0

* Noll innebär att det inte fanns några deltagare från detta kulturområde detta år

** Diverse innebär att deltagarna representerar olika kulturområden

Källa: Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland, och Litauen.

Tabell 2 visar att i Estland och Lettland kom de flesta deltagarna i programmet Sleipnir från områdena bildkonst, musik, och design. I Litauen kom majoriteten av deltagarna från områdena bildkonst och musik och betydligt färre från andra kulturområden.

Vidare visas uppdelningen av destinationsland som deltagarna har valt för perioden då stipendiumet skall användas (se Tabell 4 och 5).

Tabell 4. Valda destinationsländer av deltagare i programmet Sleipnir från de tre baltiska länderna

		2004	2005	2006	2007	Total
Sverige	Estland	31	24	26	40	121
	Lettland	34	27	27	30	118
	Litauen	14	25	12	5	56
Finland	Estland	28	35	35	8	106
	Lettland	20	29	31	15	95
	Litauen	12	14	10	15	51
Norge	Estland	13	7	6	5	31
	Lettland	18	3	11	8	40
	Litauen	5	7	15	6	33
Danmark	Estland	12	7	15	7	41
	Lettland	19	23	10	11	63
	Litauen	9	12	8	3	32
Island	Estland	6	6	2	3	17
	Lettland	3	4	2	4	13
	Litauen	0	0	0	0	0
Mer än en partner	Estland	0	0	0	3	3
	Lettland	0	0	0	0	0
	Litauen	0	0	0	0	0
Färöarna	Estland	0	4	5	0	9
	Lettland	1	0	0	0	1
	Litauen	4	5	1	3	13

Källa: Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland, och Litauen.

Tabell 5. Valda destinationsländer för deltagare i programmet CCN från de tre baltiska länderna¹⁰

		2004–2007
Sverige	Estland	5
	Lettland	5
Finland	Estland	4
	Lettland	2
Norge	Estland	1
	Lettland	0
Danmark	Estland	2
	Lettland	4
Island	Estland	1
	Lettland	5
Mer än ett land	Estland	5
	Lettland	0

Källa: Nordiska ministerrådets kontor i Estland och Lettland.

Tabellerna 4 och 5 visar vilka länder som deltagarna föredragit att ha som destinationsland. Användarna av Sleipnir – stipendiet har oftast rest till Sverige. Finland, Danmark, och Norge följer därefter i ordning. Även de som utnyttjat CCN-stipendiet har oftast åkt till Sverige, medan Finland, Danmark, och Island har kommit på en jämbördig andra plats.

¹⁰ Inga data fanns tillgängliga för Litauen.

3. Metoder som använts vid utvärdering

3.1 Val av metodik och förklaringen av denna

Valet av metodik för utvärderingen av program berör både insamling av data och analys av data.

Den metodiken som använts har fastställts i enlighet med bakgrunden för uppdraget. Enligt den krävde utvärderingen analys av åsikter, attityder, erfarenheter, osv. av de berörda parterna i anslutning till de nämnda programmen.

Angående de kriterier som borde användas vid val av metod för insamling av data i detta fall betonar forskarna följande.

För det förstagäller det antalet individer och den tid som krävs för utförandet av intervjuerna, med andra ord, hur många individers åsikt som bör dokumenteras, samt hur lång tid detta tar i anspråk.

Typen av information som behövs anses av författarna vara det andra kriteriet som avgör valet: alltså, hur specifik eller allmän informationen skall vara.

Det tredje viktiga kriteriet som man kan urskilja är hur detaljerad den nödvändiga informationen bör vara (om en mer detaljerad studie av vissa aspekter skulle vara nödvändig eller om det räcker med allmän information).

Det fjärde kriteriet angår individerna, dvs. information från vem och vilka som behövs. Uppdragets bakgrund gör att man kan identifiera tre grupper. För det första: administratörerna av programmet, de som är ansvariga för stipendieplanen vid Nordiska ministerrådets kontor i Tallinn, Riga, och Vilnius. Den andra gruppen, i och med att det handlar om stipendieordningar inom kulturområdet, är representanterna för landets kulturpolicy, i detta fall representanter för kulturministerierna i Estland, Lettland, och Litauen. Den tredje gruppen består av deltagarna i programmen i Estland, Lettland, och Litauen, dvs. stipendiaterna.

Vid utvärderingen av nämnda kriterier med utgångspunkt i den aktuella studien är det viktigt att poängtera följande:

- Antalet individer vilkas åsikter behövs är relativt stort, volymen ökar med antalet individer som är med i studien;
- De grupperna vilkas åsikter behövs varierar, varför det behövs olika metoder av insamling av data

- Med tanke på att forskarna har haft två månader på sig för att utföra allt arbete måste den tid som finns till förfogande betraktas som synnerligen kort;
- Både specifik och allmän information behövs;
- Det är nödvändigt att samla in både detaljerad och mer allmän information om olika ämnen.

Med tanke på ovannämnda genomfördes utvärderingen genom att använda den mer komplexa metoden: djupintervjuer och frågeformulär för att ta reda på individernas åsikter / insamlandet av data.

Djupintervjun ger möjlighet att diskutera ämnet utförligt med den som intervjuas, vid behov dryfta åsikter i detalj, ställa tilläggsfrågor och ta reda på olika samband som har format åsikter och ställningstaganden. Huvudsakliga fördelar:

- förser en med omfattande och djupgående information,
- utvecklar en relation med klienten,
- gör att man kan vara flexibel i relation till klienten. (McNamara 2007)

Frågeformuläret öppnar i sin tur upp fler möjligheter. När det gäller att ta emot information på ett snabbt och lätt sätt är det bättre att utföra en *undersökning*¹¹. De huvudsakliga fördelarna med denna metod är (McNamara 2007):

- det är lätt att jämföra och analysera
- det är möjligt att få ut ett frågeformulär till många människor,
- det kan förse en med mycket data.

Djupintervjun användes för att ta reda på inställningarna hos representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna. Den kombinerade metoden användes med stipendiaterna i programmen: undersökningsmetoden dominerade, medan djupintervjuer genomfördes med utvalda deltagare, då uppgiften även var att beskriva tidigare mottagare av stipendierna.

För analys av data använde man olika kvalitativa metoder. En metod var jämförelse för att kunna:

- jämföra åsikterna hos representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna, samt åsikterna inom de olika baltiska länderna;
- jämföra de tidigare stipendiemottagarnas mål och resultat av programmet;

¹¹ I detta fall utfördes en nätbaserad undersökning.

- jämföra åsikterna hos tidigare stipendiemottagare med åsikterna hos representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna.

Den andra metoden som användes var analys av innehåll. Detta användes för att:

- få en närmare inblick (detaljerad beskrivning av 9 i de tidigare stipendiemottagarnas erfarenheter, för att kunna presentera fallstudier för olika erfarenheter;
- analysera de tillfrågades (dem som intervjuades, samt de som ställde upp på undersökningen) attityder, åsikter, osv. om olika aspekter i programmet, för att därefter kunna jämföra dessa.

Nedan beskrivs i närmare detalj sammansättningen av frågeformulären för djupintervjun och undersökningen, samt utförandeprocessen.

3.2 Sammanställning av frågeformulär och översikt av processen

Frågeformulär sammanställdes för djupintervjuerna såväl som för den nätbaserade undersökningen. Vid sammanställningen använde författarna sig av de utvärderingsprinciper som beskrevs i kapitel 1. De sammanställda frågeformulären fokuserar på följande teman som viktiga för utvärderingen:

- hur programmen överensstämmer med målen som sattes upp för dem;
- effektiviteten av programmens organisation: hur den generella organisationen och dess principer bidrar till programmets effektivitet;
- programmets inflytande: inflytandet på deltagarnas aktiviteter såväl som det mer omfattande inflytandet på nordiskt-baltiskt kultursamarbete;
- vikten av att fortsätta med programmen, samt behovet av att göra ändringar.

Listan på frågor som sammanställdes för den *nätbaserade undersökningen* standardiserades och strukturerades, frågorna innehöll oftast olika svarsalternativ eller fordrade ett kort svar. Undersökningen innehöll även fem öppna frågor, som tillät den tillfrågade att fritt uttrycka sin egen åsikt.

Frågeformuläret bestod av totalt 31 frågor, som delades upp i fem kategorier enligt tema (se Bilaga 1)

- Personlig information
- Medvetenhet om programmet

- Användning av stipendiet
- Nyttan av stipendiet
- Programmet framtidsutsikter

Undersökningen fylldes i på Internet med hjälp av speciell mjukvara. Programmet stod för statistisk behandling av data och tillät filtrering av resultat i enlighet med olika underaspekter.

Den nätbaserade undersökningens mål var den samma för deltagare i båda programmen (då ändamålet med de båda programmen, samt den information som behövdes var identiska). Den nätbaserade undersökningen fanns tillgänglig på både estniska och engelska.

Djupintervjun var rätt omfattande, föga standardiserad, men delvis strukturerad intervju. De tillfrågade bads uttrycka sina åsikter om många olika ämnen, motivera sina ställningstaganden, och att illustrera sina synpunkter med exempel. Intervjun genomfördes i form av fri konversation, utan en strikt ordning på frågorna.

Det fanns totalt 40 intervjufrågor, som delades upp i fem kategorier enligt tema (se Bilaga 3):

- Programmets mål, administration, och samarbete
- Medvetenhet om programmet
- Deltagarnas valkriterier
- Programmets inflytande (på nordiskt-baltiskt kultursamarbete)
- Respons och framtidsutsikter

Beroende på om vi hade att göra med representanter för Nordiska ministerrådet eller för kulturministerierna varierade betoningen på intervjun något: representanterna för Nordiska ministerrådet utfrågades mer detaljerat om de organisatoriska aspekterna av programmen, medan representanter för kulturministerierna ställdes inför frågor om den påverkan programmen hade på nordiskt-baltiskt kultursamarbete, förenlighet mellan nordisk och baltisk kulturpolitik osv.

Frågorna i djupintervjun fanns att tillgå både på estniska och engelska. Då det även behövdes en detaljerad beskrivning av de utvalda mottagarna av stipendiet sammanställdes ett separat frågeformulär. Denna var en utökad version av frågeformuläret: frågorna som användes var huvudsakligen de samma som i frågeformuläret, men istället för att förse de intervjuade med svarsalternativ fick de tillfrågade ge sina egna svar (se Bilaga 2). Frågeformuläret för intervjun med deltagarna i programmen *Sleipnir* och *Closer Culture Neighbours* var det samma. Intervjuerna med deltagarna skall i den här rapporten behandlas som *fallstudier* och kommer att användas som exempel.

Frågeformuläret för intervjun med programdeltagarna var skriven på både estniska och engelska.

Djupintervjuerna med representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna tog oftast 1–1,5 timmar i anspråk. Intervjuerna med programdeltagarna var vanligtvis kortare – upp till en timme (på några få undantag när). Intervjuerna spelades in och skrevs ned. Totalt 18 intervjuer genomfördes:

- Tre intervjuer med representanter för Nordiska ministerrådet – en i varje baltiskt land
- Tre intervjuer med representanter för kulturministerierna – en i varje baltiskt land (en multipel intervju i Lettland, där två experter deltog)
- Tolv intervjuer med programdeltagare – sex intervjuer med deltagare i programmet *Sleipnir* (två i varje baltiskt land), och sex intervjuer med deltagare i programmet *Closer Culture Neighbours* (två i varje baltiskt land).

4. Forskingsresultat

4.1 Analys av intervjuerna med representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna i Estland, Lettland, och Litauen

Under denna punkt analyseras intervjuerna med representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna i Estland, Lettland, och Litauen. Totalt utfördes sex+ två intervjuer:

Tre intervjuer med representanter för Nordiska ministerrådet i Estland, Lettland, och Litauen (en gemensam intervju med två personer) och tre intervjuer med representanter för kulturministerierna i Estland, Lettland (en gemensam intervju med två personer), och Litauen.

Resultaten av intervjuerna analyseras enligt följande teman:

- Processens rationalitet
- Programmens överensstämmelse med sina mål
- Programmens inflytande över nordiskt-baltiskt kultursamarbete
- Vikten av att fortsätta med programmen och behovet av att göra ändringar

Under processens rationalitet analyseras medvetenheten, villkoren, effektiviteten av valkriterierna, samt finansieringens tillräcklighet hos programmen.

Därefter riktas fokus på de tillfrågades åsikter om hur aktiviteterna inom ramen för programmen har överensstämmt med de mål som uppställts för dem.

Det inflytande som programmen har haft på nordiskt-baltiskt kultursamarbete uppmärksammas som följande steg.

Slutligen analyseras vikten av att fortsätta med programmen och behovet av att göra ändringar i organisation, valkriterier, utbyte av information mm.

Vid analys av resultaten av intervjuerna uppmärksammas å ena sidan skillnader mellan de tre baltiska länderna, å andra sidan skillnader mellan representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna. Då de intervjuade svarade på frågor om båda programmen, Sleipnir och Closer Culture Neighbours, gäller även påståendena nedan för bägge programmen. Eventuella skillnader har kommenterats.

Processens rationalitet

Följande aspekter användes för att utvärdera processens rationalitet: medvetenheten om programmet, effektiviteten av valkriterierna, och finansieringens tillräcklighet.

För det första: *medvetenheten*. När det gällde medvetenhet var de som utförde intervjuerna intresserade av två aspekter: för det första, den generella medvetenheten om programmets existens; för det andra, medvetenheten om villkoren som gällde för att ansöka om stipendiet.

Angående *medvetenheten om programmen* (fråga nr. 11) i allmänhet, fann alla som intervjuades att de kulturella kretsarna kände till programmet. Trots detta kan man baserat på svaren påvisa skillnader i åsikter gällande medvetenheten om programmet i de olika länderna.

De lettiska tillfrågade utatlade sig mest positivt om medvetenheten: ”*Deltagarna är mycket välinformerade ... Informationen om möjligheterna att få stipendiet är väldigt bra*” (LVC¹²). Även de estniska tillfrågade kände att medvetenheten om programmen var bra, men ansåg samtidigt att antalet sökande kunde vara större: ”... [för att kunna] *ha större möjlighet att välja*” (EC). I Litauen märktes skillnader i medvetenhet om de två programmen: ”*Sleipnir – många, CCN – inte så många som känner till det*” (LTN). På det stora hela fann litauer att medvetenheten låg på medelnivå.

Angående *medvetenheten om villkoren* för stipendieordningarna (fråga nr. 12) – är den givna informationen grundlig? – talade de tillfrågade om två aspekter. Å ena sidan sades det att den givna informationen inte var fullständig. Å andra sidan var det avhängigt av person: en grupp av sökande sade sig behöva och vilja tala i telefon och fråga om allting, en annan grupp inte alls. Åsikten att behovet av ytterligare information har minskat delades däremot i alla länder.

De intervjuade pekade ut flera olika medier som använts för att sprida information om programmen (se även B1). En aspekt som anknyter till graden av medvetenhet är *tillräckligt antal/ variation av medier som använts för att sprida informationen om stipendiemöjligheterna* (fråga nr. 10). Svaren på frågan om tillräckligheten av medierna som använts för att sprida information stämmer överens med åsikterna om medvetenheten om programmen: Estland och framförallt Lettland tog upp tillräckligheten av medierna, medan man i Litauen uttryckte bekymmer över begränsningarna hos de medierna som har använts.

”Om det fortsätter såhär tror jag att vi måste komma på någonting och prata om informationssatsning. Helt ärligt vet jag inte vad man ska göra. Vi kan skicka ut så mycket, men det finns ändå ingen garanti på respons.” (LTN)

¹² Hädanefter representerar figuren den tillfrågades identitet: E=Estland, LV=Lettland, LT=Litauen, C=kulturministeriet, N=Nordiska ministerrådet; PCCN1=deltagare nr. 1 av programmet CCN, osv.

En av aspekterna som visar medvetenheten är *dynamiken i antalet ansökande* (deltagare) (fråga nr. 13). Svaren tyder på skillnader av situationen i de baltiska länderna. Tillfrågade i Estland och Lettland konstaterade enhälligt att tendenserna i antalet ansökande under åren har varit positiv. Litauen påpekade att antalet sökande har varit instabilt: "*Det har faktiskt varit en kurva (ökat och sedan minskat).*" (LTN)

De intervjuade tillfrågades även om styrkan på konkurrensen : *tillräckligt antalet sökande* (fråga nr. 14)¹³. Skillnader mellan länderna kan iakttas. Letterna uttryckte den mest positiva attityden: "*antalet ansökande är tillräckligt stort för att skapa bra konkurrens*" (LVC). Den tillfrågade från Estland ansåg att antalet sökande borde öka på ett naturligt sätt. Litauerna var mer oroade över antalet sökande:

"... Det skulle kunna vara större. Vi har alltid varit i den situationen att vi inte har kunnat spendera alla pengar i budgeten. Det innebär att intresset hos de sökande inte är så stort som det skulle kunna vara. Vi gjorde alla ansträngningar som vi kunde i marknadsföringen. Det är antagligen på grund av att kultur aldrig var nummer ett för denna institution, det var aldrig dess huvudsakliga profil." (LTN)

Alla som tillfrågades påtalade skillnader i antalet *deltagare från olika verksamhetsområden* genom att peka ut de områden (bildkonst, musik, osv.¹⁴) som det största antalet sökande kom från. De olika områdenas egenheter är orsaker till de olika nivåerna av aktivitet. De intervjuade påpekade:

"Det mest problematiska är litteratur. En anledning är att personerna inom detta område uppnår mognad vid en äldre ålder." (LVC)

"Det finns inte så många skådespelare eller författare. Det är uppenbarligen kopplat till språkbarriären." (LVN)

Den andra viktiga aspekten för utvärdering av processens rationalitet är valet av deltagare. Här analyseras frågan om rationaliteten i beslutsfattandet och valkriterierna mer detaljerat.

Svaren på frågorna om grunden och principerna för valkriterierna avslöjar skillnader mellan de baltiska länderna. Två olika situationer kan beskrivas (frågor nr. 19 och 23).

Angående Estland och Litauen kan man dra slutsatsen att det inte finns några bestämda regler för att fatta beslutet. De intervjuade från Estland specificerade sitt svar genom att peka ut objektiva krav: överensstämmelse med åldersgränsen, att sökanden har två rekommendationsbrev, osv. Stöd för dem som inte ansöker för första gången kan även noteras:

¹³ Se punkt 2.3 för allmän statistik.

¹⁴ Se punkt 2.3 för allmän statistik.

”i de fallen [som ansöker för andra (tredje, osv.) gången] talar vi om personer med starka initiativ ... och vi vill inte förstöra deras iver” (EN).

Representanten för Nordiska ministerrådet i Lettland påpekade att de föredrar: ”... nya ... som inte har deltagit förut” (LVN). Samtidigt noterade representanten för det litauiska kulturministeriet att ”det är alltid lättare att göra det andra gången än den första”.

Lettiska tillfrågade påpekade å andra sidan ett flertal principer som de använder vid beslutsfattandet. Förutom de objektiva kraven (att ansökanden har rekommendationsbrev, osv.) används även följande kriterium för att välja mellan ansökande.

För det första, idéns tydlighet och hur seriös den ansökandes motivation är:

”idén borde vara väldigt konkret ... vi vill ha beskrivningen i ett par meningar ... vad är målsättningen [och så vidare] ... Den borde vara välformulerad, klar och konkret.” (LVC)

”... motivationen [hos deltagaren och] hur seriös ansökan är ... detta är ett av de huvudsakliga kriterierna för att göra valet.” (LVN)

För det andra, en förklaring av hans/hennes framtidsplaner:

”... och en annan faktor är: vad han/hon planerar att göra efteråt. Hur den ansökande kan förklara framtidsplaner. Vi är ett ganska litet samhälle och om det inte finns någon respons ... det är viktigt att de personer som får stipendierna tar det seriöst.” (LVC)

”arbeten som gjorts, innehållet av projektet, hans/hennes grad av aktivitet, ...” (LTN)

Den tredje viktiga faktorn är den sökandes bakgrundsinformation. Det sades även att man föredrog deltagare utanför Riga:

”vi letar alltid efter de deltagarna som inte är från Riga. I större städer är det inte lika problematiskt att hitta pengar eller sponsorer för stöd som på landsbygden eller i mindre städer” (LVC).

Angående frågan om att ansöka flera gånger var de intervjuade från Lettland av den åsikten att man prioriterar personer som ansöker för första gången:

”om vi har lite pengar kvar ger vi möjligheten till dem som ansökte om stipendiet och är intresserade att åka dit igen” (LVN).

De ansökandes aktiviteter efter att den fått stipendiet anses vara väldigt viktiga:

”vi utvärderar vad han/hon har gjort efter att ha fått stipendiet. Hur stipendiaterna växer. Och varför han/hon ansöker igen” (LVC).

Dessutom ställdes några specificerade frågor om valkriterierna: för det första, vikten av att uppnå eller bibehålla en balans mellan områden (fråga nr. 20) och för det andra, vikten av ”kulturellt berikande” (fråga nr. 21).

Angående *vikten av att uppnå eller bibehålla en balans mellan kultur-områdena* uttryckte de som intervjuades olika åsikter. I Estland nämndes att dominansen av ett område kan bli tydlig under ett år. Samtidigt betonade den estniska tillfrågade att man där försöker stödja områdena som har ett lägre antal ansökande.

Av en sammanställning av de lettiska svaren kan man dra slutsatsen att balansen av områden inte direkt tillhör valkriterierna.

De tillfrågade från Litauen hade motsatta åsikter: representanten för kulturministeriet sade: ”detta är inte viktigt alls; projektet räknas” medan representanten för Nordiska Ministerrådet i Litauen sade att detta var extremt viktigt.

Frågan om *vikten av det ”kulturella berikandet”* som valkriterium ansågs vara viktig av alla som tillfrågades.

De som intervjuades bads att utvärdera *effektiviteten av valkriterierna* (fråga nr. 22). Trots att det finns skillnader i valkriterier (se även 3), betonade alla som intervjuades att kriterierna fungerar bra och att de inte behöver ändras. Inga skillnader mellan länder kan påpekas här.

Den tredje viktiga aspekten vid utvärdering av processens rationalitet är analysen av de tillfrågades attityder i relation till finansiering: attityder i förhållande till *mängden pengar*¹⁵ som de baltiska länderna har fått av de nordiska länderna inom ramen för programmen (fråga nr. 5). Det är viktigt att betona att ingen av dem som tillfrågades delade åsikt om detta: alla baltiska länder hade olika åsikter gällande mängden pengar.

De lettiska tillfrågade var av den åsikten att mängden pengar som beviljas för ändamålet från Nordiska Ministerrådet i de nordiska länderna är väldigt liten. De argumenterade att stipendiet endast täcker några av de nödvändiga kostnaderna och påpekade att ytterligare stöd ges från det lettiska kulturministeriet.

”... [stipendiet täcker] kostnader för resa och logi plus deltagningsavgift, seminarier, och försäkring. Så många kostnader täcks inte: inträdesavgift till museum, transport av målningar osv. Det är därför vi kan säga att det handlar om en symbolisk mängd pengar. När det har gällt större projekt har deltagarna ansökt om ytterligare pengar från den lettiska kulturfonden. Så finansiering från den lettiska sidan finns redan i detta program.” (LVN)

De tillfrågade från Litauen ansåg att mängden pengar är optimal.

¹⁵ Summan är ca. 32 000 EUR per år (summan varierar dock per år). Källa: Nordiska ministerrådet i Estland, Lettland, och Litauen.

Den estniska tillfrågade uttryckte den mest positiva attityden i relation till mängden stipendiemedel ”*det har varit en väldigt stor summa pengar, trots allt, och den har ökat under åren*”. (EN)

Programmets överensstämmelse med målen

De uttalade målen för stipendieordningarna Sleipnir och Closer Culture Neighbours är att intensifiera/stärka samarbetet mellan baltiska och nordiska länder, inklusive uppmuntran att skapa kontakter, ge deltagarna möjligheter att delta i olika processer osv (se även 3). Det allmänna målet som de tillfrågade bads bedöma var nyttan av programmet (fråga nr.1). Nyckelorden som de tillfrågade tog till var alla olika, men samtliga överensstämde med de mål som har ställts upp för programmen. De allra viktigaste nyckelorden är följande: vikten av praktisk erfarenhet, vikten av programmet för unga konstnärer och kulturadministratörer samt vikten av programmet för kulturlivet som helhet.

”det är väldigt bra, speciellt för unga konstnärer ... som börjar från allra första början” (LVC)

”... det finns många praktiska saker som de får ...”(LVC); ”praktisk erfarenhet är en stor fördel av det här programmet” (EC)

”[erfarenheten som de får] ... kommer tillbaka till vårt kulturella liv” (LVC)

”[angående kulturellt samarbete] dessa program är definitivt viktiga ... sådana verktyg ger människor möjligheten att besöka nordiska länder och delta i några program” (EC).

De tillfrågade *påtalade inte några markanta skillnader i nyttan av programmen enligt kulturområde* (fråga nr. 2). De som intervjuades sade att den enda skillnaden de kan komma på är att personer inom vissa områden (exempelvis bildkonst) söker stipendiet mer aktivt, samt även att det inom vissa områden (vilket återknyter till den föregående aspekten) är mer komplicerat att dela med sig av erfarenheter och tjäna på samarbete på grund av områdets karaktär (exempelvis litteratur).

En av de kritiska aspekterna för att uppnå de mål som satts upp för programmet kan anses vara *förenligheten mellan den nordiska och baltiska kulturpolitiken*: hur överensstämmer målen i kulturpolitik med varandra? Här stod representanterna för kulturministerierna för de huvudsakliga kommentarerna. Det betonades, speciellt av representanten för det lettiska kulturministeriet, att den nordiska sidan i hög grad uppmärksammade deras behov och prioriter:

”De [Nordiska ministerrådet] uppmärksammar alltid vår kulturpolitik. De kollar alltid vad som behövs i Lettland, i de baltiska staterna. ... De observerar alltid våra prioriter. Så målsättningarna inom kulturen överensstämmer väl. De har alltid koll på pulsen i vår kultur. Människorna i Nordiska ministerrådet är väl medvetna om våra behov.” (LVC)

Det faktum att det av svaren framgick att de nordiska länderna är en attraktiv region för baltiska konstnärer och kulturadministratörer hjälper också till att uppnå programmets mål. Svaren på frågan om att utvärdera attraktiviteten av den nordiska regionen för de baltiska länderna (fråga nr. 7) tyder dock på olikheter mellan länderna. De tillfrågade från Lettland och Estland betonade närheten (såväl den geografiska som den mentala) med de nordiska länderna och använde detta som en förklaring till attraktiviteten hos de nordiska länderna.

”de nordiska länderna är nära; det finns flera lika saker. Och det är nära, inte en lång sträcka; och man kan hitta billiga möjligheter. Det är möjligt att åka till Stockholm på morgonen och återvända på kvällen. Och, det är också lättare att arbeta med de nordiska länderna – själen är nära.” (LVC)

”Deras arbetsmetoder, livsstil, deras ansvar, karaktären, osv. är nära i Baltikum och Norden. Det gör kommunikationen mycket enklare. Projekten drar nytta av detta. Det handlar om mentalitet. De baltiska och nordiska dörrarna öppnas samtidigt mycket enklare.” (LVC)

”[angående attraktiviteten hos den nordiska regionen] en av anledningarna är antagligen erfarenheten som man fått från tidigare besök samt billiga rese-möjligheter. År efter år har många institutioner blivit tätt sammanflätade av väldigt nära samarbete (speciellt med Finland och Sverige). Island och Danmark har även de startat denna sorts ”invasion”. Den nordiska sociala modellen är väldigt positiv... unga människor hittar alltid något intressant för sin kreativa strävan där. Vi har att göra med en gemensam miljö och kultur. Detta förklarar det stora behovet av nordiska kontakter.” (EN)

Samtidigt argumenterades det från litauiska sida att, trots att man fann den nordiska regionen attraktiv, inte uppfattade sig dela någon gemensam ”mental närhet”:

”Litauer åker inte till de nordiska länderna på grund av någon djup identitet... Litauernas mentalitet bromsar deras framsteg, då de är blyga och inte tycker om utmaningar... De [litauer] åker inte dit för att de känner att de hör hemma i de nordiska länderna. De åker dit om det finns någonting för dem där. [och det finns även en] språkbarriär (Litauer talar inte finska eller svenska särskilt mycket). Och detta är antagligen det sättet som baltiska länder kan skilja sig från varandra på.” (LTC)

Alla tre länder påpekade att ett visst skifte i intresset skett i riktning mot länder i centrala och/eller södra Europa sedan de baltiska länderna gick med i EU år 2004.

”det finns en liten indikation att efter att ha gått med i EU började besöka länder i centrala Europa med samma entusiasm som de besöker nordiska länder.” (EN)

”Efter att ha gått med i EU blev människor lite mer intresserade av länder i söder då de vill kombinera semester med arbete och söker solen och många färgstarka intryck.” (LVN)

Samtidigt betonades vikten av samarbetet med de nordiska länderna flera gånger, speciellt från den lettiska sidan:

”Att vara medlem i EU – gör att det finns många program som man kan ta del av. Men de nordiska programmen är fortfarande mycket viktiga – familjen av åtta länder – därför att dessa ger praktisk kunskap till unga människor. Och även på grund av den lika mentalitet som vi delar med de nordiska länderna – det gör det enklare att arbeta tillsammans.” (LVC)

De som intervjuades tillfrågades även om de ser *skillnader i attraktivitet hos de olika destinationsländerna* (fråga nr. 16). I allmänhet kan man dra slutsatsen att attraktiviteten hos ett land beror på sökandes konstområde:

”det beror på området. Dvs., om det är design, då är det Finland. Om det är modern dans så är det Norge. Om det är glas så är det Danmark. Det är olika områden som har utvecklats i olika länder. Det beror inte på geografiska faktorer.” (LVC)

Men lettiska och estniska tillfrågade poängterade ändå att det bästa och närmaste samarbetet har varit med Sverige, Finland, Danmark, och Norge. En representant för Litauen argumenterade att samarbetet är närmast med Danmark, Sverige, och Finland, och att Norge är det minst attraktiva landet.

Då programmets mål är att stärka det baltisk-nordiska samarbetet är frågan om samarbetet mellan de baltiska länderna – i detta sammanhang *samarbetet mellan Nordiska ministerrådet i de baltiska länderna såväl som mellan kulturministerierna* – inom projektets ramar även viktig. Alla som tillfrågades betonade att samarbetet mellan Nordiska ministerrådet i de baltiska länderna löper väldigt bra. Detta uttrycktes t.ex. på följande sätt av representanterna för Nordiska ministerrådet i de baltiska länderna:

”Vi pratar varje vecka och delar med oss av olika frågor och koordinerar vissa riktlinjer i dessa program. Vi bestämmer till exempel inte [här] att vi vill koncentrera oss på bio utan att konsultera med de andra. Ibland fattar vi olika beslut, men då är vi även medvetna om dessa olikheter. ... det är nödvändigt att de olika kontoren har konstant förbindelse med varandra.” (LTN)

Det var även en åsikt som representanterna för kulturministerierna delade: ”kontoren i Tallinn, Riga, och Vilnius har god kontakt. Alltid om du vänder dig till dem med frågor har de eller tar de alltid reda på svaret.” (LVC)

Programmets inflytande över nordiskt-baltiskt kultursamarbete

Ett centralt tema i utvärderingen har varit programmets inflytande på kultursamarbetet. Samtidigt, speciellt med programmets mål i åtanke (att stärka det kulturella samarbetet mellan nordiska och baltiska länder), är mätningen av effektivitet komplicerad. En av de tillfrågade gav följande exempel för att illustrera komplexiteten:

”En gång infördes en finsk modell för uppskattning av arbets kvaliteten hos anställda. Målet var att ta reda på de kriterier som kunde mäta/uppskatta arbetet som en anställd utförde. Det visade sig vara praktiskt taget omöjligt. Det är likadant med kultur – det är nästan omöjligt att utvärdera effektiviteten av kulturellt samarbete.” (EC)

De som intervjuades frågades *vilket index de skulle använda för att mäta effektiviteten av kulturellt samarbete* (fråga nr. 26). Förutom att de som intervjuades ansåg att kulturellt samarbete var ”något som inte skall mätas” (LVC) beskrevs följande möjligheter:

”Svårt att säga, men det skulle antagligen vara möjligt om någon tittade igenom alla kulturella evenemang som ägde rum (festivaler, studiecirkel, osv.) och namnen på de (musiker, målare, osv.) som kom från de nordiska länderna, och de som kom från Centraleuropa. Det skulle kunna ge en ganska bra översikt.” (EN)

”Man måste mäta hur mycket pengar som spenderats och hur många evenemang som totalt har ägt rum med stöd av pengarna, hur många artiklar som har skrivits om utställningar, eller något liknande.” (LTC)

”[Å andra sidan] sades det att] det kan inte mätas med pengar. [Antalet projekt] har ett visst värde, men det säger ingenting om kvaliteten. Det går endast att avgöra på basis av åsikterna hos de människor som har deltagit. Närvaron av programmen och det faktum att de har fortgått under så lång tid tyder redan på någonting.” (LTN)

När de som intervjuades bads beskriva inflytandet av programmen på ett stärkt kultursamarbete mellan de nordiska och baltiska länderna tog de fram flera olika aspekter. (frågor nr. 34, 26, 27, 29). I allmänhet kan inflytandet enligt svaren delas in i två kategorier: generellt inflytande på ländernas nivå, samt inflytandet på deltagarnas individuella nivå.

För det första: *programmets generella inflytande över det kulturella samarbetet mellan baltiska och nordiska länder*. Flera av dem som tillfrågades nämnde att det direkta inflytandet som programmen har på kulturellt samarbete är svårt att mäta då det hela tiden även sker andra aktiviteter som också påverkar denna process. Trots det kan man fortfarande dra slutsatsen att de som intervjuades uttryckte en mycket positiv attityd. Under denna fråga diskuterade de tillfrågade följande teman: berikande av kultur, utveckling av kulturområden, utvecklingen av öppenhet, direkta samsamarbetsprojekt mellan baltiska och nordiska länder, samt en ökning i antal av dessa projekt, stärkande av kulturell kommunikation, osv:

”När de kommer tillbaka ... tar dessa konstnärer och kulturadministratörer med sig nya idéer att göra nya saker och kanske några samarbetsprojekt mellan Lettland och nordiska länder. Och det har faktiskt nyligen funnits många sådana (stora) projekt i Lettland ... Jag skulle säga att varje individuell resa verkligen resulterade i en större festival eller något annat stort evenemang.” (LVN)

”och hela det kulturella landskapet blir rikare... .” (LVC)

”vi har inte (alltid) möjligheter och/eller kunskaper och kompetens att utveckla något kulturellt område i hemlandet. Till exempel inom området modern dans – kommer de tillbaka och gör sakerna här bättre sedan, startar nya projekt, grundar nya institutioner, osv.” (LVC)

”Det finns delvis ett bidrag till kommunikation. Alla stipendiemottagare har varit i rollen av ambassadörer av Estland, då de har påverkat den nordiska kulturella miljön genom att ge den någon del av sitt eget konstområde. Reflektionen av deras resultat och hela detta fenomen i nordisk media har definitivt haft påverkan och orsakat nyfikenhet hos många människor. Detta leder till att nyfikenhet växer till intresse, och intresset utvecklas till något större – seriösa samarbetsprojekt och samarbete. Och detta har definitivt ägt rum.” (EN)

”[programmets påverkan blir också tydlig] i det ökande antalet av kulturella samarbetsprojekt.” (EC)

”effekten” är att de [som kommer tillbaka] är mer öppna för allmänheten efteråt – effekten är att de och deras aktiviteter blir mer synliga, osv.” (LVC)

”kommunikationen har blivit aktivare ... det har skett en överföring av värden, kreativitet av kontakter, osv.” (EN)

Varaktigheten och mängden av kontakter kan också anses vara en indikator vid utvärderingen av inflytandet av programmen som verkar för kultursamarbete. De som intervjuades hade olika åsikter om detta och deras rätt fragmenterade svar gör det inte möjligt att dra tydliga slutsatser. Å ena sidan nämndes det att det i början fanns fler kortvariga kontakter som sakta men säkert utvecklas till långvariga kontakter. Å andra sidan argumenterade man att kontakterna helt enkelt var olika. Detta beskrevs på följande sätt av en av dem som tillfrågades:

”poängen med kort- och långvariga kontakter är olika. Och det är inte så att mängden av kontakter spelar någon roll, det beror på kontakternas kvalitet...” (LVC)

För det andra: de som intervjuades diskuterade *programmets inflytande över de individuella deltagarna*¹⁶. De fördelar som de tillfrågade tog upp berörde följande faktorer: praktisk erfarenhet, nya erfarenheter, att stipendiet fungerar som ett erkännande, att få kontakter, osv.

¹⁶ Här används även resultaten av intervjuerna med deltagarna.

”... om någon åker utomlands – har det praktiska påföljder som [i sin tur] medför större positiv påverkan.” (EC); ”att få inblick i hur institutionen fungerar” (PCCN1);

”att få ny information som kan förverkligas hemma.” (PCCN2);

”Vetskapen om att man vill göra något tillsammans och att man har en särskild partner.” (PCCN3)

”Att få stipendiet är ett erkännande för att han/hon är en bra konstnär.” (LVC)

”Det handlar om att knyta kontakterna, partnerskapen, och så.” (LVC);

”utveckling av nätverket” (Baiba)

”att få veta nya saker” (LVC)

En särskild aspekt när det gäller att utvärdera programmens inflytande är att analysera *förekomsten och tätheten av kommunikation mellan deltagarna efter att stipendieperioden och de så kallade uppföljningsaktiviteterna är över* (fråga nr. 33 och 34).

En tolkning av svar på intervjuer som utförts i Estland visar på exempel på kommunikation mellan deltagarna och representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministeriet efter stipendieperioden. Med viss generalisering kan det påstås att deltagarna själva är mer aktiva i denna kommunikation :

”sådan kommunikation var inte avsedd med dessa program. Men trots det skickades det då och då inbjudningar. De har alltid oss i åtanke. antalet inbjudningar varje månad visar det tydligt. Vi försöker göra samma sak från vår sida.” (EN)

Esterna nämnde även att deltagarna i programmen skulle kunna utnyttjas bättre.

Baserat på resultaten av intervjuerna kan det konstateras att kommunikationen i Lettland och Litauen är både aktivare och mer ömsesidig:

”Vi har maillistor och bjuder in dem hit när vi har något evenemang. Vi skickar information till dem. Många av dem kommer till oss om de behöver råd osv. ... cirkulationen är alltid väldigt bra.” (LVN)

”Det finns saker som följer: [å ena sidan]: när de [stipendiemottagarna] kommer tillbaka från nordiska länder försöker de alltid organisera någon presentation: det är en bok eller utställning eller en konsert, osv.; vi får inbjudningar till utställningar, konserter, osv. varje dag. [Och å andra sidan] organiserar även det Nordiska ministerrådet olika evenemang.” (LVC)

”[kommunikationen] är väldigt intensiv, väldigt aktiv. De konsulterar med oss och vi bjuder in dem till olika evenemang.” (LTN)

Trots att programmen fungerar enkelriktat¹⁷ så frågades även de som intervjuades om vad de ansåg *gynnade de nordiska länderna* (fråga nr. 31 Och 32). Svaren tyder på vissa skillnader i åsikter hos de tillfrågade. Representanterna för de estniska och litauiska kulturministerierna och Nordiska ministerrådet ansåg att de baltiska länderna definitivt har tjänat mest på programmen. Samtidigt betonades det att då man genomfört större projekt har fördelarna varit mer ömsesidiga. Representanten för det lettiska kulturministeriet uttryckte åsikten att de nordiska länderna har gynnats ungefär lika mycket som de baltiska länderna, då det existerar en liknande situation i landet, och även att kulturområdena och miljön i sig utvecklas i de baltiska länderna:

”det är i stort sett samma i de nordiska länderna, speciellt om vi talar om mindre städer, byar, landsbygden. I större städer finns det många möjligheter, olika saker är på gång, och så. Men på landsbygden och i småstäder, även i de nordiska länderna, så är de väldigt intresserade av att någon ska komma. Och genom detta blir de personliga vänner.””... det finns fler och fler av sådana exempel [att de nordiska konstnärerna är intresserade av att åka till de baltiska länderna]. Och det är på det sättet därför att det är så många saker som är på gång. Det finns flera olika evenemang, olika kulturella institutioner öppnas, och så ... och områdena utvecklas ...” (LVC)

Attityderna hos dem som intervjuades om inflytandet av och trenderna inom programmen kan sammanfattas enligt följande:

”... Det finns en känsla av att antalet nordiska deltagare ökar år efter år. Detta förklaras av att affischer för olika kulturevenemang inte bara finns i de största städerna i Estland ... nordisk inbrytning känns även igen utanför de största orterna. Denna mobilitet har skett gradvis (men konstant) på en kulturbro och kontakterna har blivit intensivare och samtidigt mer rutinartade.” (EN)

Vikten av att fortsätta med programmet och behovet av att göra ändringar

För att utvärdera vikten av stipendieordningarna (att fortsätta med liknande program) och behovet av att göra ändringar i programmen har man i utvärderingen använt sig av följande aspekter: fördelar och nackdelar med programmen, vilken typ av respons man har tagit emot, och möjliga ändringar av programmens konstruktion.

När det gäller de nuvarande *fördelarna med programmen* (fråga nr. 3) betonades följande av de tillfrågade.

För det första, erfarenheten som deltagarna får:

”de största fördelarna är de praktiska såväl som de professionella erfarenheterna som deltagarna får från nordiska länder.” (LVC)

¹⁷ Vid denna tidpunkt åker de baltiska konstnärerna och kulturadministratörerna till Norden, nordbor reser inte till Baltikum inom ramen för dessa program.

”... ur deltagarnas synvinkel ... känslan av sådan nödvändighet som ger något fräscht och konstruktivt till kreativ mognad.” (EN)

”erfarenhet, kommunikation, inspiration, osv.” (LVN)

För det andra, det kulturella berikandet och utbytet:

”införandet av dessa nya utövningar till vårt kulturella liv, kulturella institutioner, organisationer, osv.” (LVC)

”Man måste observera. Det ger inspiration. Det är antagligen det viktigaste för ett sådant före detta sovjetland som Litauen. Det är viktigt att ändra på sätten att tänka, och det är detta som programmet enligt mig erbjuder.” (LTC)

”Möjligheten att resa och exportera landet, att vara ett visitkort.” (LTN)

För det tredje, de möjligheter stipendierna bereder uttryckligen unga konstnärer:

”fördelen är att de riktar in sig på unga konstnärer (vilkas projekt inte är så mogna eller så för att få stöd från till exempel Culture Capital Foundation)” (LVC)

Den fjärde fördelen är att det är enkelt att ansöka om stipendierna.

”fördelen är att stipendierna är lätta att ansöka om – blanketten är enkel, osv.” (LVC)

”... Sleipnir kan vara det mest flexibla programmet av dem alla. Att ansöka om stipendiet har varit väldigt lätt; och valet av tillämpningen likaså.” (EN)

Förutom fördelarna är det även viktigt att uppmärksamma *nackdelarna med programmen* (fråga nr. 3, del II). Här kan ingen gemensam åsikt hos de tillfrågade skönjas. De tillfrågade från Lettland och Estland nämnde inga nackdelar alls. Som en av dem som intervjuades sade:

”Om det skulle kunna finnas några nackdelar skulle majoriteten av dessa vara personliga och inte ha någonting gemensamt med programmet.” (LVN).

Litauiska tillfrågade, å andra sidan, påpekade ett antal problematiska aspekter:

”Begränsningen av området. ... inom bildkonst måste vi välja länderna som faktiskt inte står i centrum av detta område. Språkbarriären (litauer talar inte finska eller svenska särskilt mycket). Litauernas mentalitet bromsar processerna då de är blyga och tycker inte om utmaningar.” (LTC)

Typen av *respons från deltagarna* som har tagits emot (frågor nr. 36 och 37) överensstämmer med frågan om fördelar/nackdelar med programmet.

De flesta tillfrågade sade att de inte hade fått någon negativ respons från deltagarna:

”Och som ordspråket säger: det är inte artigt att titta in i munnen av den skänkta hästen” (LVC).

De som intervjuades sade enhälligt att de inte hade fått några kommentarer från deltagarna om att programmet borde ändras.

Som en separat fråga undrade man hur rapporterna som deltagarna måste skriva efter stipendieperioden har använts. De tillfrågade från Estland och Litauen sade att dessa läses igenom, men att det inte existerar ett systematiskt sätt att använda sig av dem efteråt. Representanterna från Lettland sade att de hade skrivit några korta rapporter och använt sig av deltagarnas rapporter för att skicka information till dem om uppföljningsprojekt. Vidare bör påpekas att programmet Closer Culture Neighbours har uppkommit på förslag av Nordiska ministerrådet i Lettland, och utvecklades som en följd av att kulturadministratörer inte täcktes av programmet Sleipnir. Som en av de tillfrågade sade: *”detta är resultatet av en undersökning som gjordes av Nordiska ministerrådet i Lettland”*.

En separat grupp av frågor behandlade *möjliga ändringar av principerna* för programmen (frågor nr. 38 och 39).

”De nordiska länderna tänker alltid väldigt praktiskt och sakligt. Allting är i ordning, på rätt plats vid rätt tidpunkt. Jämfört med andra länder ger de nordiska länderna mycket pengar för att utveckla samarbete. Samarbetet med de nordiska länderna är på en väldigt praktisk nivå. Och den är även väldigt öppen. Faktiskt så är det så att båda programmen inte går att jämföra med något annat program. Arbetet som det Nordiska ministerrådet har gjort har varit utmärkt.” (LVC)

Förslagen på möjliga ändringar diskuteras i två grupper: ändringar av nuvarande principer och tillförandet av nya aspekter till programmen.

Angående behovet av att göra ändringar i stipendieordningarna sade de tillfrågade att programmen skulle kunna behöva ses över rent allmänt. Den enskilda aspekt som mest uppmärksammades och som folk hade olika attityder till var den nuvarande åldersgränsen.

De estniska tillfrågade ansåg i gemen att den maximala åldersgränsen borde avskaffas.

”Åldersgränsen är verkligen ett problem. Å ena sidan, när det gäller studenterna, tycker jag att det är rätt. Studieperioden är till för att studera... det finns andra utbildningsprogram som ger sådan självutveckling, att härma dem vore ett slöseri på resurser.” (EN)

De lettiska tillfrågade fann både för- och motargument för den nuvarande åldersgränsen. De tenderade de ändå att tycka att man inte behövde ändra på den nuvarande åldersgränsen:

”Åldersgränsen – vi har diskuterat flera gånger om den borde finnas eller ej. Å ena sidan är det väldigt bra att programmen är speciellt till för unga människor. För de vet inte helt klart vad de vill. Ibland hjälper erfarenheterna som de får dem att bestämma sig för vad de egentligen vill göra. Å andra sidan, varför ha en sådan åldersgräns ... konstnärens aktivitet beror på personligheten och är inte endast beroende av åldern.” (LVC)

De litauiska tillfrågade hade olika åsikter. Representanten för det litauiska kulturministeriet ansåg att åldersgränsen är bra; representanten för Nordiska ministerrådet i Litauen hävdade motsatsen:

”Jag skulle avskaffa åldersgränsen ... det finns ingen åldersgräns i det nordiska systemet”.

Vidare tog de tillfrågade upp flera olika objektiva argument som talade för att behålla åldersgränsen så som den är:

”Upp till åldern 36 letar människor efter nya möjligheter; de vill knyta så många kontakter som möjligt, de är ivriga att resa runt. Efteråt är de mer stabila, personligheten är inte så ivrig att åka. Människor ändras med åldern – och detta är en sorts objektivt argument för att ha kvar åldersgränsen.” (LVC)

”För en konstnär är det lite för sent att åka dit efter att man blivit 36 år gammal.” (LTC)

”Det är bra att det finns en åldersgräns ... det är ett konkret kriterium och [det gör programmet] ett program som är speciellt till för unga konstnärer.” (LVC)

Dessutom fanns det några kommentarer om möjliga nya teman som skulle kunna integreras i programmen. De möjliga nya teman som diskuterades kan delas in i tre grupper: ytterligare bidrag till nordiskt-baltiskt samarbete, ytterligare fokus på programmen, samt administrativa/organisatoriska aspekter.

För det första, ytterligare bidrag till nordiskt-baltiskt samarbete:

”Det skulle vara bra om det nya programmet var ömsesidigt. Det skulle vara ännu viktigare för de nordiska länderna, för då skulle de inte känna att det bara var de som gav någonting.” (LVC)

”Jag tycker att de baltiska länderna borde integreras [mer] i det nordiska systemet.” (LTN)

För det andra, ytterligare fokus på programmen. Här togs möjligheten att integrera språkträning i programmet upp:

”Språkstudier är möjliga. Många människor har velat åka till de nordiska länderna för att studera något skandinaviskt språk. Intresset att åka utomlands skulle vara ännu större. Till exempel, antalet översättare till skandinaviska språk är väldigt litet i Estland.” (EN)

För det tredje, administrativa/organisatoriska aspekter. Här togs behovet av en databas upp.

”Det skulle kunna finnas ett väldigt bra system eller en databas med information om de platser man kan åka till, eller vad man kan göra inom de olika kulturområdena och andra saker.” (LTC)

4.2 Analys av den nätbaserade undersökningen

Det totala antalet tillfrågade var 131. Dessa är uppdelade över de två programmen enligt följande: 111 tillfrågade från programmet Sleipnir och 20 tillfrågade från programmet Closer Culture Neighbours. Då programmet Sleipnir har funnits sedan 1997 och Closer Culture Neighbours sedan 2003 varierar antalet personer som har fått stipendierna (se även ”allmän statistik”) mycket. Det är på grund av detta antalet tillfrågade från de olika programmen även det varierar.

Resultaten av undersökningarna analyseras separat enligt program för att kunna skilja på deltagarnas olika behov, mål och ambitioner. Även skillnader mellan de tre baltiska länderna uppmärksammas.

4.2.1 Analys av undersökningsresultaten från Sleipnir – stipendiater

Att jämföra svaren från deltagarna i programmet Sleipnir är komplicerat på grund av att deltagarnas mål och aktiviteter varierar så mycket.:

”Till exempel, vissa deltagarna av programmet Sleipnir deltog i workshops, vilket innebär att det fanns en kreativ process som skedde mer eller mindre direkt. Å andra sidan finns det målare, som åker till Norden för att få inspiration. Vi fick en trevlig överraskning när många målare kom tillbaka och höll utställningar som handlade om ett speciellt tema. En av deltagarna åkte till Lappland, spenderade en hel månad där och skapade många målningar, som du ser några av här just nu, inspirerade av Lapplands natur.” (LVN)

Allmän statistik

Totalt svarade 111 personer från de tre baltiska länderna på frågeformuläret: 15 från Estland, 50 från Lettland, och 46 från Litauen. Majoriteten av de tillfrågade var kvinnor (72 %) (QA1¹⁸). Medelåldern hos de tillfrågade var mellan 27–28 år i alla tre länder (QA2). Medellängden av tidsperioden för användandet av stipendiet (QC3) var olika i alla tre länder: i Estland var det runt 11 dagar, i Lettland 9 dagar, och i Litauen runt 19 dagar. Det bör noteras att alla olika kulturområden representerades av deltagare (QA6). Följande figur visar uppdelningen av de tillfrågade enligt kulturområde (se Figur 1).

¹⁸ Se bilaga 1 fråga Qxy, där x är ämnets nummer y är frågans nummer.

Figur 6. Kulturområde (antal tillfrågade)

Som Figur 6 visar så kom det största antalet av de tillfrågade från området bildkonst (31 tillfrågade totalt), 18 från Litauen, 11 från Lettland, och 2 från Estland. Det näst största antalet av de tillfrågade var musiker (22 tillfrågade totalt): 10 från Litauen, 7 från Lettland, och 5 från Estland.

Majoriteten av de tillfrågade hade bara erhållit stipendiet en gång (QA7). Men det fanns fortfarande 37 ur de 111 tillfrågade som hade fått stipendiet mer än en gång.

Angående destinationsländerna visas valen av de tillfrågade i Figur 7.

Figur 7. Vilket land valde du att använda stipendiet i? (% av de tillfrågade)

Enligt Figur 7 åkte ester mest till Sverige, och letter och litauer till Finland. Det land som hade minst besökare var Island. Rent hypotetiskt skulle man kunna påstå att Finland inte valdes av så många ester för att de redan är ganska välbekanta med Finland och ville använda möjligheten att åka till ett annat nordiskt land.

Nedan analyseras resultaten av undersökningen enligt de teman som användes i frågeformuläret.

Medvetenheten om programmet och villkoren som gäller för att ansöka om stipendiet

Följande faktorer tillfrågades visavi den informatioskanal stipendiaterna hade använt: om den allmänna informationen om programmet var tillräcklig, om villkoren för att ansöka om stipendiet, huruvida valkriterierna var tydliga och stödet för Nordiska ministerrådet.

Följande Figur visar de huvudsakliga kanaler de tillfrågade använde (QB1) för att få information om programmet och om ansökningsvillkoren (se Figur 8).

Figur 8. Informationskanaler (antal tillfrågade)

Figur 8 visar betydelsen av Nordiska ministerrådet vid informationen om programmet. Följande två kanaler var Internet och via vänner och bekanta. Tidskrifter användes minst av de tillfrågade. I denna fråga fanns det inga märkbara skillnader mellan de baltiska länderna.

När det gäller kvaliteten och tillräckligheten av information om stipendieordningarna och villkoren för att ansöka (QB2 och QB3) finns det vissa skillnader mellan de baltiska länderna. De som var mest nöjda med den givna informationen var de litauiska tillfrågade, och de som var minst nöjda var de estniska.

Angående den hjälp de anställda vid Nordiska ministerrådets kontor ger dem som ansöker om stipendiet (QB4) fann alla tillfrågade från de tre olika länderna att den var väldigt stöttande. Den positiva attityden och erkännandet av det arbete som Nordiska ministerrådet gör visade sig även i frågan angående tydligheten av valkriterierna för deltagarna (QB5). Majoriteten av de tillfrågade ansåg att kriterierna som användes för att göra valet mellan de ansökande var ganska tydliga eller väldigt tydliga. I Estland var alla av denna åsikt, i Lettland var det 88 % av de tillfrågade, och i Litauen var denna andel 87 %.

Användningen av stipendiet

Under ämnet ”utnyttjandet av stipendiet” bads de tillfrågade bedöma sina skäl för att ansöka om stipendiet, stipendieperioden, vikten av olika länder för deras eget kulturområde, samt attraktiviteten av det nordiska området i helhet.

För det första tillfrågades de om attraktiviteten av det nordiska området i helhet för deras eget kulturområde (QC4). Alla de tillfrågade från de tre olika länderna ansåg att det nordiska området var attraktivt: totalt 80 tillfrågade ansåg att det nordiska området var väldigt attraktivt och inspirerande, och för 29 av de tillfrågade var det förhållandevis attraktivt. Bara en av de tillfrågade sade att om han/hon hade möjligheten att välja skulle han/hon välja ett annat land. (Se även Låda 1 för stödjande såväl som motsägande exempel)

Box 1.

Stödjande

- Litteratur: Det nordiska området är mycket attraktivt, och mycket mer attraktivt än de sydligare områdena. Till exempel nämns den svenska bokmässan i Göteborg ofta som något väldigt positivt (Estland)
- Bildkonst (måleri, grafik): det nordiska området är extremt attraktivt. Tiden som man stannar är ofta väldigt kort, speciellt om man är målare. (Lettland)

Motsägande:

- Smycken: Nordiska länder håller på att bli mindre attraktiva – Centraleuropa är mycket mer intressant för detta konstområde. (Estland)

Sverige visade sig vara det viktigaste nordiska landet för de tillfrågade visavi kulturområden, och detta för deltagare i alla baltiska länder (QC5). Sverige ansågs vara det viktigaste destinationslandet för varannan est, och var tredje lett och litauer (totalt 35 personer från tre länder). Finland och Danmark var de näst viktigaste destinationsländerna (totalt 24 personer från tre länder).

Svaren på frågan om de huvudsakliga skälen för att ansöka om stipendiet (QC1) framgår av Tabell 6.

Tabell 6. Deltagarnas skäl för att ansöka om stipendiet (% av de tillfrågade)

Var vänlig utvärdera dina egna skäl för att ansöka om stipendiet enligt följande skala.
Jag ansökte om stipendiet för att jag ville:

		Viktig	↔	Oviktig	
Skapa nya kontakter	Estland	40	27	7	27
	Lettland	49	18	18	14
	Litauen	36	9	29	27
Utvidga mina vyer	Estland	60	0	7	33
	Lettland	54	8	6	32
	Litauen	40	7	16	38
Samarbeta med mina utländska kollegor, medarbetare	Estland	40	13	13	33
	Lettland	27	37	12	24
	Litauen	42	7	22	29
Arbeta i en ny miljö	Estland	21	29	21	29
	Lettland	33	33	15	20
	Litauen	19	26	28	28
Lära mig nya aktivitetsmodeller och färdigheter	Estland	27	33	27	13
	Lettland	43	15	17	24
	Litauen	27	22	24	27
Skapa möjligheter inom mitt arbetsområde i mitt hemland är begränsade:	Estland	40	27	13	20
	Lettland	39	17	17	26
	Litauen	18	27	20	34

Från resultaten i Tabell 6 kan man dra slutsatsen att ester är mest intresserade av samarbete och att vidga sina vyer. De tre huvudsakliga skälen för att ansöka om stipendiet var följande i Estland: samarbete med mina utländska medarbetare, skapa nya kontakter, utvidga mina vyer för att möjligheterna i mitt hemland är begränsade.

För litauerne var det samma skäl som var viktigast. Letterna lade däremot mer vikt vid att utveckla sitt eget arbetsområde, då de två huvudsakliga skälen för dem var: vidga mina vyer och lära mig nya aktivitetsmodeller och färdigheter. De tyckte även att det var viktigt att skapa nya kontakter.

De tillfrågade utvärderade även stipendieperioden ur olika aspekter (QC6).(se Tabell 7).

Tabell 7 visar att det som uppfattades som mest positivt bland esterna var beredskapen av en utländsk partner att samarbete, samt timing ur en organisatorisk synpunkt. Esterna var Inågot nöjdare med mängden av och kvaliteten hos de skapade kontakterna och mottagen praktisk och teoretisk kunskap och färdigheter än de tillfrågade från de andra baltiska länderna. Mängden av mottagna aktivitetsmodeller och metoder utvärderades som mest positivt av litauer, och kvaliteten hos dessa utvärderades som mest positiv av litauer och letter. Attraktiviteten av miljön i det valda destinationslandet ansågs vara väldigt bra av de tillfrågade från alla tre länder (de tillfrågade ansåg samma sak om fråga Nr. C4)

Tabell 7. Utvärdering av tidsperioden då stipendiet använts i ett annat land (% av de tillfrågade)

Var god utvärdera tidsperioden då stipendiet används i ett främmande land ur dessa aspekter:					
		Dålig	↔	Väldigt bra	
Beredskapen av en utländsk partner att samarbeta	Estland	14	0	29	57
	Lettland	13	22	33	31
	Litauen	12	19	31	38
Timing	Estland	7	13	27	53
	Lettland	7	39	41	14
	Litauen	8	15	55	23
Mängden av skapade kontakter	Estland	7	27	27	40
	Lettland	9	15	63	13
	Litauen	5	15	55	25
Kvaliteten hos skapade kontakter	Estland	7	20	27	47
	Lettland	16	4	58	22
	Litauen	10	18	43	30
Mottagna praktiska kunskaper och färdigheter	Estland	13	13	27	47
	Lettland	9	25	36	30
	Litauen	12	21	19	48
Mottagna teoretiska kunskaper och färdigheter	Estland	7	7	47	40
	Lettland	11	18	42	29
	Litauen	7	19	40	33
Mängden av mottagna aktivitetsmodeller och metoder	Estland	13	40	33	13
	Lettland	9	25	43	23
	Litauen	8	20	35	38
Kvaliteten i mottagna aktivitetsmodeller och metoder	Estland	14	29	29	29
	Lettland	5	25	43	27
	Litauen	10	22	29	39
Miljöns attraktivitet	Estland	0	20	20	60
	Lettland	14	11	30	45
	Litauen	10	8	38	44

Från de djupgående intervjuerna med deltagarna kan man påvisa ytterligare aspekter som angår stipendieperioden (se box 2).

Box 2

”Sleipnir innefattar inte traktamente. Detta var lite problematiskt för mig på grund av att om man åker till de nordiska länderna från Östeuropa så innebär det en skillnad i levnadsstandard” (Litauen)

”Island är väldigt dyrt. Programmet skulle kunna innefatta traktamente, det är inte ens så dyrt att flyga dit, men att köpa mat osv.” (Litauen)

”Danmark var det första landet som jag fick en kontakt från. Att hitta en institution var inte alls ett problem.” (Litauen)

Nyttan av stipendiet

Frågorna om vilken nytta som användandet av stipendiet hade för de tillfrågade kan ur utvärderingssynpunkt betraktas som ett av de viktigaste momenten i evalueringen. För att ta reda på de tillfrågades attityder i

relation till den nytta som utnyttjandet av stipendiet har inneburit analyserades följande : nyttan för de tillfrågade ur olika aspekter, varaktigheten av kontakten med en utländsk partner, hur ömsesidig nytta är (nytta för stipendiemottagaren såväl som destinationslandet), nyttan som mottagandet av stipendiet innebär ur en bredare synvinkel.

För det första frågades deltagarna om deras allmänna åsikter om stipendieperioden (QD1). I huvudsak meddelade de tillfrågade från de tre baltiska länderna att den nytta som de kände att användandet av stipendiet hade haft var så stor som de hade förväntat sig. I synnerhet de tillfrågade från Litauen var mycket nöjda: 40 % av litauerna tyckte att stipendieperioden hade varit bättre än de hade förväntat sig; i Estland och Lettland var det var femte tillfrågade som ansåg detta. Endast fyra av de lettiska tillfrågade ansåg att resultaten av stipendiet hade varit under förväntan.

Tabell 8 visar mer detaljerat nyttan som användandet av stipendiet hade (QD2).

Tabell 8. Nyttan av att använda stipendiet (% av de tillfrågade)

Vad anser Du vara det viktigaste som stipendiet erbjöd Dig?

		Viktigt	←→		Oviktigt
Att skapa nya kontakter	Estland	33	20	20	27
	Lettland	37	30	15	17
	Litauen	40	19	12	30
Att få reda på nya möjligheter inom ditt aktivitetsområde	Estland	53	7	0	40
	Lettland	42	15	15	29
	Litauen	33	13	29	24
Att ta emot nya aktivitetsmodeller och metoder	Estland	27	27	27	20
	Lettland	32	32	23	14
	Litauen	12	34	32	22
Arbetserfarenhet utomlands	Estland	29	29	7	36
	Lettland	18	27	29	27
	Litauen	42	12	26	21
Att arbeta i en stimulerande miljö	Estland	36	7	14	43
	Lettland	22	38	22	18
	Litauen	21	28	30	21
Erfarenheten av samarbete med utländska kollegor	Estland	43	0	7	50
	Lettland	32	28	19	21
	Litauen	42	19	14	26
Mottagna praktiska kunskaper, färdigheter	Estland	29	29	7	36
	Lettland	27	27	27	20
	Litauen	26	17	36	21
Mottagna teoretiska kunskaper, färdigheter	Estland	40	20	13	27
	Lettland	30	27	25	18
	Litauen	14	36	24	26

Tabell 8 visar att de tre viktigaste faktorer ester fick ut av användandet av stipendiet var att få reda på nya möjligheter inom sitt aktivitetsområde, erfarenheten av samarbete med utländska kollegor och mottagna teoretiska kunskaper och färdigheter. Letter och framför allt litauer ansåg att samarbete och kontakter vara viktigare. De tre viktigaste frågorna för

letter var att skapa nya kontakter, erfarenheten av samarbete med utländska kollegor och att få reda på nya möjligheter för att utveckla sitt aktivitetsområde. För litauerna var det: att skapa nya kontakter, arbetserfarenhet utomlands och erfarenheten av samarbete med utländska kolleger. Se även box (3) för deltagarnas åsikter.

Box 3

”Jag lärde mig nya tekniker inom målning och tryck, och skapade nya kontakter. Det var definitivt över mina förväntningar” (Litauen)

Det är viktigt att jämföra förväntningarna med resultaten, att jämföra resultaten från tabell 6 (de tillfrågades huvudsakliga anledningar för att ansöka om stipendiet) med resultaten från tabell 8. De olika ämnena i dessa två tabeller jämförs på följande vis:

- Att skapa nya kontakter (Tabell 6) med att skapa nya kontakter (Tabell 8)
- Samarbete med mina utländska kollegor, medarbetare (Tabell 6) med erfarenheten av samarbete med utländska kollegor (Tabell 8)
- Att lära mig nya aktivitetsmodeller och färdigheter (Tabell 6) med mottagna praktiska och teoretiska kunskaper, färdigheter (Tabell 8)
- Arbeta i en ny miljö (Tabell 6) med arbetserfarenhet utomlands och att arbeta i en stimulerande miljö (Tabell 8)

En jämförelse av dessa två tabeller leder till slutsatsen att letter var mest nöjda med att skapa nya kontakter, men att detta för esterna var lite under förväntan, och för litauerna överskred knytandet av nya kontakter deras förväntningar (då de undervärderade dessa i jämförelse med ester och letter).

Av jämförelse mellan ”att samarbete med mina utländska kollegor, medarbetare” från Tabell 6 med ”erfarenheten av samarbete med utländska kollegor” från Tabell 8 kan man dra följande slutsatser: för esterna var förväntningarna något högre, för litauer var resultaten i nivå med förväntningarna, och för letter löpte samarbetet med utländska kolleger bättre än förväntat.

Av jämförelse mellan ”att lära mig nya aktivitetsmodeller och färdigheter” från Tabell 6 med ”mottagna praktiska och teoretiska kunskaper” från Tabell 8 kan man dra följande slutsatser: både ester och letter fick den praktiska och teoretiska erfarenhet som de ville ha och förväntade sig,. För litauer förlöpte detta aningen sämre än förväntat.

Och slutligen, jämförelse mellan ”arbeta i en ny miljö” från Tabell 6 med ”arbetserfarenhet utomlands” och ”att arbeta i en stimulerande miljö” från Tabell 8 leder till följande slutsatser: för ester och litauer visade

sig miljön utomlands vara lika stimulerande som de förväntat sig, och att letter förväntade sig mer av miljön än den de facto visade sig erbjuda.

En viktig behållning som användandet av stipendiet ledde till är de kontakter som deltagarna fick under stipendietiden. Deltagarna tillfrågades hur kontakten med kolleger utomlands fortsatte efter stipendieperioden (QD4) (se Figur 9).

Figur 9. Varaktigheten av kommunikationen med utländska kollegor (antal tillfrågade)

* Här kunde de tillfrågade välja mer än ett svar

Som man ser i figur 9 är det vanligt i alla baltiska länder att man fortsätter med oregelbundna utbyten av information med utländska kollegor. Ett resultat av detta blir även att några nya samarbetsprojekt äger rum. Från djupgående intervjuer med deltagarna fick man flera exempel på samarbete (se box 4).

Box 4

- *Smycken*: väldigt starkt partnerskap med svenska och finska skolor för smyckeskonst. (Estland)
- *Litteratur*: väldigt aktivt samarbete med utländska kollegor och flera olika samarbetsprojekt. (Lettland)

Det fanns även separata frågor om stipendiets påverkan på deltagarnas professionella nivå (QD5) och på deras aktivitet inom sitt område (QD6). Majoriteten av de tillfrågade ansåg att deras professionella nivå ökat något (73 % av alla tillfrågade). 23 % av de tillfrågade ansåg att deras professionella nivå ökat betydligt. Angående frågan om deltagarnas aktivitet inom sitt eget område sade 60 % av alla att den ökat något, 20 % att det inte hade ändrats, och 20 % att den hade ökat betydligt.

Trots att programmet endast fungerar så att konstnärer från Baltikum åker till Norden (inom ramen för detta program reser inte konstnärer från Norden till Baltikum), frågade man om vilken ömsesidig nytta stipendiet haft (QD7) (se Figur 10).

Figur 10. Ömsesidig nytta av användningen av stipendiet (antal tillfrågade)

Som figur 10 visar var den överväldigande åsikten bland de tillfrågade att nyttan var ömsesidig. Ett intressant faktum är att en av de lettiska tillfrågade ansåg att det huvudsakligen är den utländska partnern som drar nytta av stipendieperioden. Se även box 5 för illustrativa exempel.

Box 5

Bildkonst: konstnärer har en fantastisk möjlighet att lära varandra saker. Att studera och lära någonting nytt i nordiska länder är en dubbelsidig process. (Lettland):

“När jag deltog i workshopen i Sverige skulle en person lära mig en ny teknik, och efter ett tag insåg vi att det faktiskt var jag som lärde honom.”

En bredare aspekt av utvärderingen av nyttan är även vilket slags påverkan mottagandet av stipendiet har lett till rent allmänt. De tillfrågade ställdes frågan om stipendiet har hjälpt dem på något annat sätt (att ansöka om andra stipendium, jobb, osv.) eller inte (QD9). Majoriteten av de tillfrågade ansåg att mottagandet av stipendiet har hjälpt dem på andra sätt: 36 personer sade att det hjälpte dem att få stöd till nya projekt, 26 att det hjälpte dem att ansöka om andra stipendier, och 11 sade att det hjälpte dem att få ett jobb. Totalt 39 av de tillfrågade sade att mottagandet av stipendiet inte hade hjälpt dem på något annat sätt.

Programmets framtidsutsikter

Nästan alla av de tillfrågade (104) ansåg att programmet borde fortsätta enligt samma principer. De som tyckte detta tog upp följande argument: att det var enkelt att ansöka om stipendiet, att programmet är unikt (med avseende på att många andra program inte stödjer vissa kulturområden), en utmärkt chans att upptäcka de nordiska länderna och hitta stöd för sina projekt, och att programmet blir mer och mer välkänt bland unga människor.

4.2.2 Analys av undersökningsresultaten från Closer Culture Neighbours – stipendiater

Allmän statistik

Skillnaden i mängden respons om programmet Closer Culture Neighbours var sex gånger mindre än motsvarande för Sleipnir – endast 20 deltagare från de baltiska länderna svarade. Antalet tillfrågade är uppdelat enligt följande en från Estland, 11 från Lettland, och åtta från Litauen. Könsskillnaden liknar den i programmet Sleipnir. Majoriteten av de tillfrågade var kvinnor – 14 kvinnor och sex män. Medelåldern var 28–29 i alla tre länder. Stipendieperiodens längd var ungefär 25 dagar i Estland och Litauen, och 21 dagar i Lettland. Det är tydligt att stipendieperiodens längd är minst dubbelt så lång jämfört med programmet Sleipnir. Orsakerna till detta varierar.

Figur 11. Kulturområdet (antal tillfrågade)

Det är värt att nämna att den tillfrågade från Estland hör till musikindustrin, samt att även majoriteten från Lettland kommer från detta kultur-

område (se Figur 11). I Litauen var den största gruppen av dem som svarade från området bildkonst.

Tabell 9. Vilket land valde du för stipendiet? (antal tillfrågade)

	Sverige	Finland	Danmark	Island	Norge
Estland	1	0	0	0	0
Lettland	2	3	2	3	1
Litauen	0	3	2	0	3

De populäraste destinationsländerna bland deltagarna från Lettland var Finland och Island. Finland och Norge var de länder som mest attraherade litauer, och Sverige föredrogs av esterna. Attraktiviteten av det nordiska området som kulturområde ansågs vara ganska attraktivt av 3, medan 16 personer upplevde att landet de besökte var väldigt attraktivt och inspirerande (se Box 6). En av de tillfrågade hade hellre valt ett annat område (England), vilket också förklarar varför ”nyttan som kom av användningen av programmet” enligt denna deltagare ansågs vara ”under förväntan”.

Box 6

Det nordiska området är attraktivt på grund av att det finns både likheter och grundläggade skillnader i kultur:

“Den generella bilden av länder i syd är mer splittrad, de nordiska länderna är närmare oss på många sätt.” (Dans, Estland)

“Avgörande saker för attraktiviteten av ett land är ett speciellt kulturområdes historia, samt geografiskt läge.” (Fotografi, Lettland)

“Utbyte av erfarenheter med de nordiska länderna är extremt intressant och speciellt viktigt för föredetta medlemmar av sovjetunionen.” (Bildkonst, Litauen)

Medvetenheten om programmet och villkoren som gäller för att ansöka om stipendiet

Nedan följer en lista av informationsmedier som de tillfrågade använde sig av för att ta reda på information om programmet och stipendiets villkor (se Figur 12).

Figur 12. Informationskanaler (antal tillfrågade)

Som figuren visar var det mest effektiva informationsmediet Internet, vilket även stöttades genom bra arbete av Nordiska ministerrådet. När det gäller tidningar fyllde de inte sin funktion. Å andra sidan ansåg två tredjedelar av de tillfrågade att den mottagna informationen räckte, och en tredjedel att informationen var väldigt detaljerad.

Dessa resultat stöds av svaren på frågorna som hade att göra med informationens kvalitet och ansökningsvillkoren (QB2 och QB3). De deltagare som var mest nöjda med informationen kom från Litauen, 4 litauiska tillfrågade ansåg att informationen var tillräcklig, och de resterande 4 tyckte att den var väldigt detaljerad.

Enligt svaren på frågan gällande hjälpen som de anställda vid Nordiska ministerrådet erbjöd (QB4), kan man dra slutsatsen att varenda en av de tillfrågade var nöjd – 3 av dem var allmänt nöjda, 15 fann denna hjälp vara väldigt stöttande, och 2 behövde ingen hjälp alls för att informationen var så otroligt tydlig och begriplig. Vidare gav även frågan gällande kriterierna som används vid val av de sökande (QB5) en positiv översikt av situationen. 11 personer ansåg att kriterierna var ganska tydliga, 8 att de var väldigt tydliga, och endast 1 person var osäker på hur hans/hennes ansökan valdes¹⁹.

Användningen av stipendiet

Den första frågan om attraktiviteten av det nordiska området (QC4) gav inga överraskande resultat. Majoriteten av de tillfrågade (16) ansåg att det var väldigt attraktivt och inspirerande, 3 deltagare ansåg det vara ganska attraktivt, och endast 1 deltagare (samma person som tidigare nämndes

¹⁹ Alla deltagare har använt sig av stipendiet minst en gång, vilket kan förklara positiviteten och självförtroendet som de tillfrågade visar upp i denna fråga.

och som hellre skulle ha valt ett annat land) var inte särskilt intresserad av detta område. Sverige och Danmark visade sig vara de mest populära nordiska länderna (QC5). Letter föredrog Sverige (5) framom Danmark (3) och andra nordiska länder; litauer, å andra sidan, ansåg tre länder vara lika viktiga Danmark (2), Finland (2), och Norge (2). Ingen av de tillfrågade valde att besöka Island.

Resultaten av frågan angående de huvudsakliga skälen för att ansöka om stipendiet Closer Culture Neighbours redogörs i Tabell 10.

Tabell 10. Deltagarnas skäl för att ansöka om stipendiet (antal tillfrågade)

Var vänlig utvärdera dina egna skäl för att ansöka om stipendiet enligt följande skala.
Jag ansökte om stipendiet för att jag ville:

		Viktigt	←	→	Oviktigt
Skapa nya kontakter	Estland	0	0	0	1
	Lettland	6	0	2	3
	Litauen	1	0	0	7
Vidga mina vyer	Estland	0	0	0	1
	Lettland	6	0	2	2
	Litauen	1	0	1	6
Samarbeta med mina utländska kollegor, medarbetare	Estland	0	0	0	1
	Lettland	4	3	1	2
	Litauen	2	0	5	1
Arbeta i en ny miljö	Estland	0	0	0	1
	Lettland	3	4	2	1
	Litauen	0	4	0	4
Lära mig nya aktivitetsmodeller och färdigheter	Estland	0	0	0	1
	Lettland	5	2	2	1
	Litauen	0	1	2	5
Skapa möjligheter inom mitt aktivitetsområde i mitt hemland är begränsade	Estland	0	0	0	1
	Lettland	2	1	3	4
	Litauen	4	0	1	1

Enligt Tabell 10 är letter mest intresserade av att vidga sina vyer, skapa nya kontakter, och få nya färdigheter medan de besöker ett nordiskt land. Den sista frågan är endast viktig för letterna. Litauerna anser däremot att det viktigaste är att skapa möjligheter inom sitt aktivitetsområde och samarbeta med sina utländska kolleger, även om att det senare skälet även ansågs vara viktigt bland letterna (se box 7). Möjligheter att arbeta i en ny miljö nämndes som viktigt endast av litauer.

Nedan följer de tillfrågades utvärderingar av stipendieperioden (QC6). Resultaten visas i Tabell 11. Av dessa resultat kan man dra slutsatsen att utvärderingarna var väldigt positiva. Framför allt antalet kontakter som man skapat och attraktiviteten av miljön verkade vara faktorer som de tillfrågade var nöjda med. Hälften av de tillfrågade utvärderade olika aspekter av vistelsen utomlands som ”väldigt bra”.

Box 7

Stipendiemottagarna är väldigt intresserade av att få nya färdigheter och kommunikationer med utländska kollegor, men de betonar vikten av att man litar på varandra i hög grad:

„Att besöka en institution i ett främmande land kräver mycket tillit av deltagaren, så det tar tid.” (Dans, Estland)

“Det är ganska problematiskt att hitta tid och att lita på utlänningens arbete i detta konstområde.” (Bildkonst/film, Lettland)

Å andra sidan har några av stipendiemottagarna sagt att den utländska kollegan har mycket bra organisatoriska färdigheter:

“Allting var igenomtänkt. Jag trodde aldrig att skapandet av en presskonferens var så allvarligt – varje detalj var på rätt plats vid rätt tidpunkt.” (Dans, Estland)

Tabell 11. Tidsperioden då stipendiet använts i ett annat land

Var god utvärdera tidsperioden då stipendiet använts i ett annat land ur dessa aspekter (antal tillfrågade)

		Dålig		↔		Väldigt bra	
Beredskapen av en utländsk partner att samarbeta	Estland	0	0	0	1		
	Lettland	1	2	3	4		
	Litauen	0	0	4	4		
Tajmning	Estland	0	0	0	1		
	Lettland	1	2	4	3		
	Litauen	0	0	3	5		
Mängden av skapade kontakter	Estland	0	0	1	0		
	Lettland	1	1	4	5		
	Litauen	0	1	2	5		
Kvaliteten av skapade kontakter	Estland	0	0	1	0		
	Lettland	1	3	2	4		
	Litauen	0	0	3	5		
Mottagna praktiska kunskaper och färdigheter	Estland	0	1	0	0		
	Lettland	2	2	4	2		
	Litauen	0	0	4	4		
Mottagna teoretiska kunskaper och färdigheter	Estland	0	1	0	0		
	Lettland	2	1	5	2		
	Litauen	0	0	2	6		
Mängden av mottagna aktivitetsmodeller och metoder	Estland	0	0	1	0		
	Lettland	1	2	4	3		
	Litauen	0	0	5	3		
Mängden av mottagna aktivitetsmodeller och metoder	Estland	0	0	1	0		
	Lettland	1	2	5	2		
	Litauen	0	0	5	3		
Miljöns attraktivitet	Estland	0	0	0	1		
	Lettland	1	1	4	4		
	Litauen	0	1	2	5		

Av dessa resultat kan man dra slutsatsen att utvärderingarna var väldigt positiva. Framför allt antalet kontakter som man skapat och attraktiviteten av miljön verkade vara faktorer som de tillfrågade var nöjda med. Hälften av de tillfrågade utvärderade olika aspekter av vistelsen utomlands som ”väldigt bra”.

Box 8

Trots att responsen från frågeformuläret om stipendieperioden var positiv så har många negativa upplevelser beskrivits av mottagarna av detta stipendium (baserat på svaren i intervjuerna). Framförallt beredskapen av en utländsk partner att samarbeta nämndes som ett problem:

„Viss skeptism och misstro mot kulturella föreståndare” (Dans, Estland)

„undvikelse av andra deltagare med mening, önskan att åstadkomma någonting personligen” (Bildkonst, Litauen)

„Istället för att vara där i 3 veckor hade jag bara möjlighet att stanna där i 3 dagar. Vistelsens tidsperiod var sju gånger så stor (!)” (Bildkonst/film, Lettland)

Nyttan av stipendiet

Tabellen 12 (se nedan) ger en översikt över de viktiga och mindre viktiga aspekterna av vistelsen i ett nordiskt land. För det första ombads de tillfrågade att ge en allmän utvärdering av nyttan de tyckte att användandet av stipendiet hade gett dem. Majoriteten framhöll att resultaten var likvärdiga med deras förväntningar, och endast två personer drog inte så mycket nytta av stipendiet som de hade förväntat sig. Åtta av de tillfrågade ansåg att nyttan som hade kommit av stipendiet hade varit större än vad de hade förväntat sig (se mer i QD2).

Tabell 12 visar att det för letter den viktigaste behållningen man fick av användandet av stipendiet var samarbete med en utländsk partner, skapandet av nya kontakter, samt nya möjligheter inom aktivitetsområdet. Litauer ansåg att skapandet av nya kontakter och arbetserfarenhet utomlands var det viktigaste.

Av att jämföra resultaten av nyttan som användandet av stipendiet har haft på samma sätt som med programmet Sleipnir (Tabell 11 och Tabell 12) kan man dra slutsatsen att jämförelse av olika ämnen av undersökningen (såsom avsikten att ”skapa nya kontakter” med ”skapandet av nya kontakter”, eller önskan att ”arbeta med utländska kollegor” med ”erfarenheten av att arbeta med dem”, osv.) gav liknande resultat för programmet Closer Culture Neighbours.

Tabell 12. Nyttan av att använda stipendiet (antal tillfrågade)

Vad anser Du vara det viktigaste som stipendiet erbjöd Dig?

		Viktigt	↔	Oviktigt	
Att skapa nya kontakter	Estland	0	0	1	0
	Lettland	4	1	3	3
	Litauen	3	0	1	4
Att få reda på nya möjligheter inom ditt aktivitetsområde	Estland	0	1	0	0
	Lettland	2	4	3	1
	Litauen	1	1	3	3
Att ta emot nya aktivitetsmodeller och metoder	Estland	0	1	0	0
	Lettland	2	2	4	2
	Litauen	1	2	1	4
Arbetserfarenhet utomlands	Estland	0	0	0	1
	Lettland	3	3	4	0
	Litauen	2	1	3	2
Att arbeta i en stimulerande miljö	Estland	0	0	1	0
	Lettland	2	3	3	2
	Litauen	1	2	3	2
Erfarenheten av samarbete med utländska kollegor	Estland	0	0	0	1
	Lettland	5	1	4	0
	Litauen	1	1	3	3
Mottagna praktiska kunskaper, färdigheter	Estland	0	0	1	0
	Lettland	3	1	5	1
	Litauen	1	1	3	3
Mottagna teoretiska kunskaper, färdigheter	Estland	0	1	0	0
	Lettland	3	2	4	1
	Litauen	1	1	3	3

Det var de lettiska och litauiska deltagarna i programmet Closer Culture Neighbours som var mest nöjda med skapandet av nya kontakter, medan den estniska tillfrågade tyckte att det var ganska oviktigt.

Vid jämförelse av ”att samarbeta med mina utländska kollegor” från Tabell 10 med ”erfarenheten av att samarbeta med mina utländska kollegor” från Tabell 12 kan man dra följande slutsats: de lettiska deltagarnas erfarenheter var något under deras förväntningar, och det samma gällde för litauerna.

Vid jämförelse av ”att lära mig nya aktivitetsmodeller och färdigheter” (Tabell 10) med ”mottagna teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter” (Tabell 12), kan man dra slutsatsen att letterna blev lite besvikna, medan erfarenheterna hos litauerna var bättre än de hade förväntat sig.

Slutligen, vid jämförelse av ”att arbeta i en ny miljö” (Tabell 10) med ”att arbeta i en stimulerande miljö” (Tabell 12), kan man dra slutsatserna att letternas erfarenheter än en gång låg under förväntningarna. Å andra sidan hade en deltagare från Litauen haft erfarenheter som var över hans/hennes förväntningar.

Angående den sista frågan visar tabell 13 att nästan alla av de tillfrågade (18) höll med om att stipendiet borde fortsätta fungera enligt samma principer. Det huvudsakliga skälet för detta var att programmet Closer Culture Neighbours uppfattas som så unikt:

”Closer Culture neighbours ”är en bra möjlighet för en kulturföreståndare från ett baltiskt land då det inte finns så många stipendier för detta område”.

Tabell 13. Samarbete med utländska kollegor

Vid utlöpnigen av stipendietiden, fortsatt ... med utländska kollegor (antal tillfrågade)

	oregelbundna utbyten av information	regelbundna utbyten av information	några få samarbetsprojekt	regelbundet samarbete (systematiska samarbetsprojekt)
Estland	0	0	1	0
Lettland	4	3	3	1
Litauen	5	2	4	2

*Här kunde de tillfrågade välja mer än ett svar

Då antalet tillfrågade inte är så stort så är det svårt att skilja på de olika valen, men det är trots allt tydligt att utbytet av information är mer eller mindre aktivt och att deltagarna generellt har några samarbetsprojekt med utländska kolleger vid utgången av stipendietiden.

Resultaten av undersökningen av de båda kulturprogrammen visar att man rent generellt har uppnått balans mellan de uppställda målen och den nytta deltagarna har fått av stipendiet.

5. Slutsatser och förslag

De två programmen, Sleipnir, som är ett resestipendium för unga professionella konstnärer och Closer Culture Neighbours (CCN), som är ett mobilitetsprogram för kulturadministratörer, har pågått i flera år och ett stort antal kreativa personer (speciellt inom ramen för Sleipnir) i alla tre baltiska stater har tagit del av stipendierna. Analysen av resultaten av djupintervjuerna och den nätbaserade undersökningen gör det möjligt att göra en allmän utvärdering av de två programmens grundläggande och organisatoriska aspekter.

Genom att sammanfatta svaren på intervjuerna och den nätbaserade undersökningen kan man dra slutsatsen att deltagarna tenderar att vara i stort sett eniga om de olika aspekterna av programmen. En slutsats som kan dras är att skillnader nog existerade mellan länderna, men inte mellan olika grupper inom samma land. Därför kan man även dra slutsatsen att personer från samma land oftast delar åsikter om programmen; Utvärderarna anser att en sådan enhällighet inom landet bör ses som något positivt. När det gäller skillnader inom kulturområdena var den generella trenden samma i de olika länderna. De mest representerade kulturområdena var bildkonst, musik, och dans.

Nedan följer en jämförelse av de olika aktörernas åsikter. För att kunna jämföra svaren från intervjuerna och den nätbaserade undersökningen uppmärksammar utvärderarna först de huvudsakliga likheterna och olikheterna mellan åsikter hos aktörerna inom organisationerna (representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna) å ena sidan, och deltagarna i programmen, dvs. stipendiaterna, å den andra. Därefter behandlas även skillnaderna och likheterna mellan de tre baltiska länderna. Följande viktiga *överensstämmande åsikter hos representanterna för Nordiska ministerrådet samt kulturministerierna och deltagarna i programmen* kunde skönjas:

- Båda grupper delade åsikten att de nordiska länderna var attraktiva destinationer för deltagarna i programmen. Anledningen till att de var så attraktiva var de goda samarbetsrelationerna, den gemensamma mentaliteten, samt välutvecklade kulturområden som erbjöd goda erfarenheter och kunskap för kreativa personer;
- Parterna var även i stort sett överens om att medvetenheten om programmen var rätt god – informationen om programmen hade gjorts vältillgänglig och den var utbredd
- De tillfrågade på bägge sidor ansåg (trots att urvalen sker på olika sätt i olika länder) att urvalskriterierna för stipendierna var tydliga och

fungerade väl. Varken deltagarna eller representanterna för Nordiska ministerrådet eller kulturministerierna såg någon anledning att ändra på dessa;

- När det gäller nyttan programmen underströk bägge parter betydelsen av följande faktorer : skapandet av nya kontakter, att få ny kunskap, att få nya praktiska erfarenheter. Det är värt att poängtera att alla dessa aspekter även överensstämmer med de uppställda målen för programmen.

Det fanns även vissa *olikheter mellan stipendiaternas och representanternas för Nordiska ministerrådet samt kulturministeriernas åsikter*. En av dessa var frågan om nyttan av stipendieordningarna, om den var ensidig eller ömsesidig. Alla representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna ansåg att nyttan var ganska ensidig och ansågs ge fördelar enbart till de baltiska deltagarna. Bland deltagarna i programmen sade däremot majoriteten att båda parter, nordiska och baltiska, drog stor nytta av programmen, via information om olika områden av baltisk konst, nya kontakter, och till och med nya praktiska och teoretiska kunskaper. En sådan fundamental åsiktsskillnad gällande programmens påverkan kan anses vara relativt viktig.

Man har dragit slutsatsen att fokus vid utvecklandet av nordiskt-baltiskt samarbete borde läggas på att stärka det gemensamma samarbetet. Representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna medgav att programmen skulle kunna bli mer effektiva om de nordiska länderna fick mer ut av dem (detta kommer att öka deras intresse av att få reda på mer om de vad kreativa personerna i Baltikum sysslar med).

En annan faktor värd att nämna är de valkriterier med stöd av vilka stipendiaterna utses. Baserat på svaren från intervjuerna (resultat som presenterades i form av fallstudier), är det tydligt att förståelsen för valkriterierna från deltagarnas sida är en omstridd fråga. Å ena sidan sade de flesta att de var ganska eller väldigt säkra på hur de hade blivit valda, framförallt på grundval av arbeten de gjort innan. Å andra sidan framgick att valkriterierna inte var helt okomplicerade då representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna har påpekat att det finns vissa skillnader i hur valet träffas. Därför har utvärderarna dragit en slutsats om att stipendiemottagarna hade en något oklar förståelse av hur de blivit valda att bli deltagare i programmen.

Vid jämförelse av svaren från de tillfrågade från de *tre baltiska länderna* kan man påpeka följande *åsiktsskillnader*:

- Vikten av samarbete och kulturellt utbyte mellan Baltikum och Norden verkar vara något viktigare för ester och letter än för litauer (litauerne anser att det är viktigare att få praktiska färdigheter). Detta kan förklaras av både skillnader i kommunikationsmönster och skillnader i vad som sker inom de olika kulturområdena;

- Såväl representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna som de estniska och lettiska stipendiaterna ansåg att det fanns mer av en gemensam mentalitet mellan de nordiska och baltiska länderna än vad litauerna i gemen gjorde. En tilläggsfaktor som stödjer detta är att litauer ofta skulle ha föredragit en stipendieresa till ett annat land eller region;
- Tolkningen av det finansiella stödet från de nordiska länderna till dessa program är följande: trots att stärkandet av kulturellt samarbete är svårt eller omöjligt att mäta i pengar fann letterna och litauerna (till skillnad från esterna) att mängden pengar som de nordiska länderna årligen stödjer programmen med de facto inte är särdeles stor.
- Stipendiaternas utvärdering av tiden för utnyttjandet av stipendiet: det finns vissa skillnader mellan länderna när det gäller att utvärdera samarbetet och de organisatoriska aspekterna å ena sidan och de gjorda erfarenheterna å andra sidan. Esterna var oftast nöjda med samarbetet med den utländska partnern, skapandet av kontakter, samt de organisatoriska aspekterna (tjymning mm.). För letter och litauer å andra sidan var det de professionella erfarenheterna, aktivitetsmodeller och metoder man ansåg sig ha fått med sig i bagaget hem. Dessa slutsatser gäller för både *Sleipnir* och CCN;
- En jämförelse av förväntningar och nyttan av programmen: Även på detta område fanns skillnader mellan deltagarna i *Sleipnir* och CCN. En tolkning av svaren ger resultatet att esterna hade något högre förväntningar än letter och litauer. Därför var deras inställningar till nyttan som programmet hade även något lägre. Bland deltagarna i CCN hade letterna högre förväntningar än litauerna²⁰. En generell slutsats som man kan dra är att nyttan av stipendiet överensstämde med deltagarnas förväntningar.

Dessa slutsatser kan anses vara viktiga mot bakgrunden av de mål som har ställts upp för programmen (att uppmuntra kulturellt samarbete och utbyte mellan nordiska och baltiska länder). Det är värt att notera att det tenderar att vara lättare att uppnå dessa mål för Estland och Lettland då uppfattningen om en gemensam bakgrund och mentalitet stödjer samarbetet och utbytet av erfarenheter och kunskaper inom kulturområdet.

Innan man lägger fram förslag anser författarna att det är viktigt att uppmärksamma följande:

- För det första, att utgångspunkten till förslagen är att de tillfrågades (intervjuer såväl som den nätbaserade undersökningen) allmänna attityder gentemot programmen är klart positiva. Denna slutsats kan dras för bägge programmens del, samt för alla tre baltiska länder;

²⁰ Då det endast fanns en tillfrågad från Estland tas landet inte med i detta fall.

- För det andra kan de förändringar som föreslagits därmed inte anses vara avsedda att vara genomgripande, utan lades snarast fram för att göra de existerande programmen ännu bättre;
- För det tredje är majoriteten av förslagen följaktligen av administrativ karaktär, med andra ord till för att förbättra nivån på stipendieordningarna.

Författarna baserar förslagen i första hand på de tillfrågades åsikter. Förbättringsförslagen till programmen (inklusive vilka aspekter som skulle kunna ändras eller läggas till) kan uppdelas i två kategorier:

1. förslag i anslutning till principer eller centrala programaspekter
2. förslag i anslutning till procedurer eller administrativa detaljer

På det stora hela finns det inga tydliga förbättringsförslag visavi programmens allmänna koncept i och med att inga allvarliga brister har tagits upp. Däremot finns det några observationer som kan tas till grund för diskussioner.

Förslag i anslutning till principer eller centrala programaspekter

För det första behöver man uppmärksamma *åldersgränsen*. Åldersgränsen har varit den faktor som oftast nämnts i den allmänna responsen. Generellt fanns det inga skillnader enligt kulturområde, länder, vilka som intervjuats, eller något annat kriterium angående detta problem. Med hänvisning till intervjuerna med representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna i de baltiska länderna utgick de båda programmens kriterier från att konstnärer och kulturadministratörer måste uppnå mycket innan de nått 36 års ålder. Intervjuer med deltagarna i programmet Closer Culture Neighbours visade dock att majoriteten av dem inledde sin bana inom kulturen i början av 30-års åldern. Detta har även nämnts av deltagare i programmet Sleipnir.

För det andra tog flera deltagare upp programmens geografiska begränsningar. En förändring kunde vara att inbegripa *fler grannländer* i programmen, med mål att utöka rörligheten och partnerskapet mellan unga konstnärer och kulturföreståndare.

Slutligen nämndes det även att *språkbarriären* är ett hinder för de deltagare vars kulturområde har att göra med direkt kommunikation med åskådare (framförallt teater och litteratur). Enligt intervjun med Nordiska ministerrådet i Estland ingick i början av programperioden även språkstudier (inte bekostade av stipendieordningarna).

Förslag i anslutning till procedurer eller administrativa detaljer

För det första påtalade flera av de tillfrågade problem gällande *informationsmängd och kvalitet*. Flera av deltagarna i programmen föreslog att det skulle startas ett mer aktivt informationsutbyte med stöd av e-post-listor. Vidare utvecklades även tankar på en hemsida med varierande

former av information om nordiska länder (stadsguider, inkvarteringsmöjligheter, konsgallerier, museer, andra institutioner, mm.).

För det andra betonade många av de intervjuade att det fanns ett stort behov av kommunikation och kontakt efter stipendieperioden med andra deltagare från det egna landet, samt från andra baltiska länder. Alla representanter för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna nämnde att ju mer reklam och stöd programmen får, desto större kan deras inflytande och popularitet bland unga konstnärer och kulturadministratörer inom många olika konstområden bli. Dessutom lades ett tämligen praktiskt förslag fram angående informationsutbytet mellan deltagarna i programmen : att utarbeta presentationer för Nordiska ministerrådet och dela med sig av tankar om erfarenheter man fått genom att besöka nordiska länder. De två nämnda förslagen gällde majoriteten av alla personer inblandade i dessa stipendieprogram, men det finns även några specifika förslag som gäller de centrala aspekterna av programmen:

För det tredje tog flera av de intervjuade om programmet Closer Culture Neighbours upp det faktum att programmet gärna kunde vara mer flexibelt när det gällde tidsbegränsningen, dvs den period stipendiaterna kan vistas i ett land. Den vanligast förekommande åsikten var att man gott kunde avskaffa kravet på att stipendiaterna måste spendera åtminstone en vecka i ett land under stipendieperioden. Kulturadministratörerna betonade framförallt att rörelsefrihet var lika viktigt för dem som för konstnärerna. Tidsbegränsningen verkade inte vara ett stort problem för deltagarna i programmet Sleipnir. De flesta kommentarer i anslutning till detta ämne hade att göra med mentala faktorer, framförallt den press en tidsgräns utgör och hur den påverkar konstnärlig inspiration.

Angående den ekonomiska delen av stipendieprogrammen presenterades utvärderarna för ett flertal olika åsikter. Några av de intervjuade påpekade att summan de beviljades inte motsvarade de faktiska kostnaderna för det projekt de ansökt pengar till, vilket resulterat till tidvis besvärliga situationer och att det blivit obekvämt för deltagaren att vistas i det främmande landet, i värsta fall till och med så att hela projektet misslyckats (endast delvis uppnådda mål).

Då responsen om den ekonomiska delen av programmen var delvis negativ föreslår utvärderarna att man ska fundera på att dela upp budgeten enligt kortvariga och långvariga projekt.

Utvärderingen av de två programmen Sleipnir och Closer Culture Neighbours gör det möjligt att dra slutsatsen att de två programmens modeller har fungerat väl. Då både deltagarna i programmet, vilkas respons överlag var klart positiva, samt representanterna för Nordiska ministerrådet och kulturministerierna båda betonade den positiva påverkan programmen har haft på kulturlivet i allmänhet kan man dra slutsatsen att det finns ett klart behov av dylika stipendieordningar. En fortsättning av programmen, dock så att vissa detaljer ändras, måste med andra ord betraktas som önskvärd.

Appendices

Appendix 1. Web-based survey "Questionnaire for the applicants of Sleipnir and Closer Culture Neighbours"

PERSONAL INFORMATION (TOPIC A)

(A1) *Gender:*

- female
- male

(A2) *Your age at the stage of the grant's application:*

(A3) *Please mark the year of using the grant:*

(A4) *At the stage of getting grant You (several answers allowed):*

- studied
- worked
- other (please specify)

(A5) *Did you receive:*

- *Sleipnir* grant or
- Closer Culture Neighbours grant

(A6) *Please mark what sphere of culture You represent:*

- theatre
- dance
- visual arts
- design
- architecture
- music
- film and video
- literature
- other (please specify)

(A7) *I have used the grant:*

- once
- more than once. Please mark how many times:

**AWARENESS OF EXISTENCE OF THE
PROGRAMME AND CONDITIONS FOR THE
GRANT APPLICATION (TOPIC B)**

(B1) Which information channel did you use to get information about the programme and apply for the grant:

- newspaper
- Internet
- college/university
- friends
- Nordic Council of Ministers
- other (please specify):

(B2) In your opinion, information about the programme and apply for the grant was:

- not enough
- enough/sufficient
- very detailed

(B3) Information about conditions for the grant application was:

- not enough
- enough/sufficient
- very detailed

(B4) Was the information regarding application conditions of the grant:

- not enough
- enough/sufficient
- very detailed

(B5) How clear for You were those parameters that You have been chosen by as a grant holder?

- unclear
- rather unclear
- rather clear
- absolutely clear

(B6) Please check the level of ministration/helping of employees of Nordic Council of Ministers during application for the grant:

- not enough
- enough/sufficient
- very supportive
- did not need any additional help (all needed information was included)

(B7) Would you and/or how would you improve information about availability of a grant and its conditions for application:

GRANT USING (TOPIC C)

(C1) Please estimate your own reasons for the grant's application regarding the following scale. I applied for the grant with the purpose to:

	Important			Unimportant
	1	2	3	4
Create new contacts				
Enlarge field of view				
Work together with my foreign partners, colleagues				
Work in another environment				
Acquire new activity models and skills				
Develop opportunities in my activity field in my home country are limited				
Other (please specify):				

(C2) Which country did you choose for the grant?

- Sweden
- Finland
- Denmark
- Island
- Norway

(C3) How long was the period of using the grant? (number of days)

(C4) Please estimate attractiveness of the Nordic region regarding your field of activity in general?

- comparatively attractive
- very attractive and inspiring
- if I could, I would have chosen another country. Please specify which one:

(C5) Which one of the Nordic countries is the most important regarding your field of activity:

- Sweden

- Finland
- Denmark
- Island
- Norway

(C6) Please estimate the period of using the grant in a foreign state by the following aspects:

	poor			very good
	1	2	3	4
readiness of a foreign partner to cooperate				
timing				
amount of received contacts				
quality of received contacts				
received practical knowledge, skills				
received theoretical knowledge, skills				
amount of acquired activity models and methods				
quality of acquired activity models and methods				
attractiveness of environment				
other (please specify):				

BENEFIT FROM USING THE GRANT (TOPIC D)

(D1) Giving general estimation to the period of using the grant (regarding what you hoped to achieve during its using), the result of using the grant:

- exceeded your expectations
- was equal to the expectations
- was below the expectations

Please explain your answer:

(D2) What do you find the most important that the grant offered to You:

	Important			Unimportant
	1	2	3	4
creating new contacts				
new/alternative opportunities				
vision/exploring of your field of activity				
acquiring of new activity models and methods				
work experience abroad				
working in a stimulating environment				
experience of cooperation with foreign colleagues				
acquired practical knowledge, skills				
acquired theoretical knowledge, skills				
other (please specify):				

(D3) Please estimate the contacts created during the period of using the grant:

- rather long-term
- rather short-term

(D4) By expiration of the grant, ... with foreign colleagues (partners) continued:

- irregular information interchange
- regular information interchange
- a few joint projects
- regular cooperation (systematic joint projects)

(D5) By expiration of the grant, my professional level:

- remained the same
- increased to some extent
- increased significantly

(D6) By expiration of the grant, my activity in this field:

- remained the same

- increased to some extent
- increased significantly
- In case if your activity has become more intensive, please clarify how:

*(D7) Please estimate benefits of the parties from this programme.
Benefits from using the grant were received:*

- chiefly by me
- by both parties
- chiefly by foreign colleague (partner)

(D8) Have you done / arranged anything together with other participants of this programme?

- yes
- no
- If "yes", please specify:

(D9) Has your grant as an acknowledgement helped you with any other application?:

- yes, it has helped at:
 - application for other grants
 - submitting project applications
 - applying a post (job)
 - other (please specify)
- no, it has not helped

**FUTURE PERSPECTIVE OF THE PROGRAMME
(TOPIC E)**

(E1) Do you think the programme should continue basing on the same principles?

- yes
- no
- Please explain if reply is "yes" or "no":

(E2) Do you think the programme needs any additional opportunities (to achieve the purpose better)? Please explain how you would improve it:

(E3) You are welcome to write below any important information you would like to add!

Thank you very much for your feedback!

Appendix 2. Questionnaire for the participants of Sleipnir program

General information

1. What was the time you applied for the grant (which year)? Was it once or did you participate in this programme several times?
2. What is your sphere of culture?
3. Which information channel did you use to get information about the programme and application for the grant?
4. Was the information about the programme and application for the grant enough or rather poor? What about the conditions of application for the grant?
5. Were you aware of how you have been chosen for receiving the grant?
6. Would you or how would you change the availability of the information about the conditions of applying for the grant

Using the grant

1. What were the most important purposes of applying for the grant?
2. Which country have you chosen to participate in the programme?
3. How long have you been there?
4. What do you think about the attractiveness of the Nordic region taking into account your personal field of cultural activity?
5. In your opinion, which Nordic country is the most important regarding your field of activity?
6. Please give some positive example of your experience in the Nordic country where you have participated during using the grant?
7. Has there been anything negative?

Benefits from using the grant

1. What was your "profit" from using this grant? Has participating in this programme increased your expectations or vice versa?
2. What is the most important thing you have acquired during using the grant?
3. What was the type of the contacts after the programme: long-term or short-term?
4. Has your communication with the foreign colleagues, partners continued after the programme? How active is it?
5. How would you estimate your professional level and activity in your cultural field after using this grant?
6. Please describe the profit of the parties in this programme. Was it unilateral or bilateral?
7. Have you done any joint projects with the participants?
8. Has this grant as an acknowledgement helped you with any other application or applying a post for example?

9. Do you think the programme should continue basing on the same principles?
10. Do you think the programme needs any additional opportunities (to achieve the purpose better)? Please explain how you would improve it.

Appendix 3. Questionnaire for the representatives of Nordic Council of Ministers in Estonia, Latvia and Lithuania

Brief description of the programmes

*Exchange programme for practitioners in cultural management:
Closer Culture Neighbours*

Scope of the programmes: all culture spheres – theatre, visual arts, dance, architecture, music, film and video, literature etc.

General aim: To create a platform for development of new cultural projects between the Nordic countries and the Baltic States and to promote long-term co-operation between cultural organizations in the countries.

Secondary aim (and activity): The aim of the programme has been to give young professional cultural managers from the Baltic States an opportunity to spend one month in a cultural organization in a Nordic country and participate in the process of organizing cultural events and festivals, or to become a temporary member of a cultural institution, i.e. finalize for instance a co-operation project together with an institution.

Target group: young professional cultural managers up to 36 years old. In addition, 2-year experience in the cultural field is required. The programme is not meant for the students.

Duration: Since 2003 in the Baltic countries (as a pilot project).

The grant covers: travel and accommodation costs + daily allowance. No need in extra financing.

Applications are submitted once a year (include certain differences).

Grant programme for professional creative persons in cultural activity: Sleipnir²¹.

General aim: to give young Baltic professionals in cultural field an opportunity to participate in artistic processes in the Nordic countries with the purpose to increase the mobility, to encourage creation of contacts, conducting creative persons to cooperate, to give them an opportunity to participate at the music festivals, seminars, visit concerts and exhibitions and more.

Target group: young professional cultural practitioners up to 36 years old. Applying for the programme is only allowed to the persons, not the groups, organizations or institutions. The programme is not meant for the students.

Duration of the programme: since 1997 in the Baltic countries.

The grant covers: travel and accommodation costs + daily allowance. No need in extra financing.

There are 2–3 deadlines a year for the applications.

Aim of the programmes, managing and cooperation questions

Basic aims of Sleipnir and Closer Culture Neighbours programmes are to intensify/strengthen cooperation between Baltic and Nordic countries. Regarding the aim:

1. How beneficial is the programme in your opinion? Which role does it play for the cultural cooperation between Baltic and Nordic countries?
2. Do you see any differences by spheres of activity: has this programmed helped another field of activity in any way? Where do the differences come from?
3. What are the biggest advantages and disadvantages of the programme (if the aim is to strengthen cooperation)?
4. (to continue the previous question:) Do these advantages and disadvantages apply to both programmes? If not, what differences do you see?
5. How would you estimate the sum of money that the Baltic countries receive from Nordic countries in the framework of programmes?

²¹ The programme is named after the Old Norse - i.e. collective myths of the Scandinavians - god Odin's magical eight-legged horse, a steed whose name means smooth or gliding.

6. What is the "throughout" of the programmes: how many participants, which sum of money do they get on average etc to go to the Nordic countries and get some experience?
7. How would you evaluate the attractiveness of the Nordic region (for the Baltic countries)? Has it changed during some period of time? Do you agree that creative persons prefer farther countries to the Nordic ones? How do your Nordic colleagues estimate the success of these programmes?
8. Let's talk about organizational part: could you describe the effectiveness of cooperation of Estonia, Latvia and Lithuania with Nordic partners?: does their cooperation adapt to the aims of cultural cooperation?

Awareness of the programme

1. Which information channels were chosen for promoting these programmes? Please name the most popular channels that have been used.
2. Is this enough (about the channels, sources)? If not, what else should be done?
3. How do you estimate the awareness of the programme (amongst the participants)? How many people know about such grant opportunity?
4. What do you think about the awareness of the participants? Specifically speaking, are the participants aware of the general information about the programme and conditions for the grant application?
5. Has the number of participants changed during the last years (increased, probably)?
6. (to continue the previous:) Why do you estimate your competitiveness: could the number of participants be smaller or bigger? If you think it is not enough, then how this number (of participants) could be increased?
7. Are there any differences in the number of participants by field of activity (talking about Sleipnir first and foremost)? Which sphere is the most popular amongst the participants (and which one is less popular)? What could cause such difference?
8. What is your (personal) opinion – which one of the Nordic countries is (would be) the most attractive country for the participants to go to?
9. Do you agree that one or the other Nordic country is more attractive from the point of view of the participants? What could be the cause of such difference?

Choice criteria of the participants

1. Who are the deciders (jury, committee) while accepting or rejecting the applications for the grant? What are the main principles for the

activity of the jury if such exists? How would you estimate their co-operation with the Ministry of Culture?

2. What are the main choice criteria of the applicants? (What are the evaluation principles)?
3. Do you agree that keeping/achieving the balance between the fields of activity belongs to the number of choice criteria?
4. How important is influence on Estonian/Latvian/Lithuanian culture in the role of the choice criterion? Such keywords as "cultural enrichment": how important is that?
5. Are the choice principles of the applicants being effective (taking into account the aim of the programme? If not, what would you change?
6. How big proportion is formed by those participants, who have taken part in this programme more than once? How would you comment on the results?

Influence of the programmes (on Nordic-Baltic cultural cooperation)

1. Please describe the influence of the programme on the cultural cooperation (cultural communication and interchange) between Nordic and Baltic countries? Have you noticed any improving marks?
2. Please give an example (any positive illustration) of the "profit" made by this programme that played an important role for Estonian/Latvian/Lithuanian culture?
3. What would be the index for measuring the effectiveness of cultural cooperation? How would it be possible to measure that some part of culture has been "brought together"?
4. By comparing the periods of time, before the programme and during the programme, has the amount of joint cultural projects increase? Please give an example of how specifically those programmes have improved cultural communication?
5. Taking into account that the programmes have been functioning for many years (Sleipnir ca 10 and Closer Cultural Neighbours ca 4), how would you estimate the strengthening of cultural communication between Nordic and Baltic countries, including the increase of joint projects?
6. Is the character of the contacts more long-term or is it short-term?: which type of contacts is dominating?
7. Please give some examples of the most spectacular or just interesting cooperation results and long-term relations? Could you name some specific example of cultural enrichment in your country that has been the result of one of these programmes?
8. Comparing the "benefit" received from this programme, who is the "winner" – Baltic or Nordic countries?
9. (to continue the previous:) In your opinion, has the situation changed during some period of time?

Feedback and future perspective

1. How intensive is your communication with the participants after the programme? What channels do you use?
2. Do you have any follow-ups: is it common for you to invite the participants again? Is there created any network amongst the participants or something like that?
3. How do you use the reports/the feedback of the participants in the end of the programme? How have you been using them?
4. How much positive or negative feedback have you received from the participants?
5. Have you received any comments from the participants about changing conditions of the programme? Please give an example.
6. Has NCM shown any signals of changing the principles or updates of the programme?
7. Do you agree that the main principles of the programmes are fine as they are in the moment? Or should anything be changed? Please explain.
8. What opportunities, specific aspects or conditions would you add in the programmes to achieve the aim even better? Please explain.

Referenser

- EU Structural Funds in Poland. Evaluation general issues. Available at URL: <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/English/Evaluation/> Retrieved: 04.02.2008
- European Commission (1997). Evaluating EU expenditure programs: A Guide. Ex post and Intermediate Evaluation. Available at URL: http://ec.europa.eu/budget/library/publications/financial_pub/guide_eval_en.pdf Retrieved: 04.02.2008
- European Commission (2002). Guidelines for the Mechanisms of Monitoring and Evaluating Refugee Fund (ERF) Co-financed Actions in the Period 2002–2004, pages 2–7.
- General Program Evaluations (2007). [www-document] Available at URL: http://www1.eere.energy.gov/ba/pba/program_evaluation/program_eval.html#eval4 Retrieved: 11.02.2008
- Independent Evaluators Webring (2006). Definitions of evaluation types, approaches and fields. [pdf-document] Available at URL: http://www.evaluators-webring.net/Independent_evaluators_webring_definitions_May06.pdf. Retrieved: 12.02.2008
- Millett, R. (1998). Evaluation Handbook. W.K. Kellogg Foundation, pages 37–38.
- Muraskin, Lana D. (1993). Understanding evaluation: The way to Better Prevention Programs. [pdf-document] Available at URL: <http://www.ed.gov/offices/OUS/PES/pri-mer1.html>. Retrieved: 29.Jan.2008.
- Stahl-Rolf, S., Hamann O. (2003). International Experiences with Ex-ante and Ex-post Evaluations of Networks of Innovation, p. 11.